

Innst. S. nr. 232

(2001-2002)

**Innstilling fra forsvarskomiteen om
Gjennomføringsproposisjonen - utfyllende rammer for
omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005**

St.prp. nr. 55 (2001-2002)

INNHold

1.	Innledning	5
1.1	Regjeringens hovedlinjer og hovedformål med proposisjonen	5
1.2	Proposisjonens innhold	5
2.	Status i omleggingen	6
2.1	Mål for omleggingen	6
2.2	Endringer i struktur og organisasjon	7
2.3	Personell, materiell og eiendommer, bygg og anlegg	7
2.4	Komiteens merknader	7
3.	Terrorisme og mottiltak	10
3.1	Terrorisme som sikkerhetspolitisk utfordring	10
3.2	Håndtering av terrorisme	10
3.3	Status for Forsvarets kapasiteter	11
3.4	Tiltak for å styrke Forsvarets håndtering av terrorisme	11
3.5	Komiteens merknader	12
4.	Endringer i struktur og organisasjon	12
4.1	Strategisk ledelse og kommandostruktur	12
4.2	Landforsvaret	15
4.3	Sjøforsvaret	17
4.4	Luftforsvaret	20
4.5	Forsvarets logistikkorganisasjon	21
4.6	Bruk av bortsetting som virkemiddel i omstillingen av Forsvaret	22
5.	Kostnader og økonomiske rammer	22
5.1	Metodisk grunnlag	22
5.2	Økonomiske rammer	22
5.3	Komiteens merknader	24
6.	Nye og endrede investeringsobjekter	26
6.1	Endring av eksisterende materiellprosjekter	26
6.2	Godkjenning av nye eiendoms-, bygg- og anleggsprosjekter	26
6.3	Øvrige prosjekter	26
6.4	Justering av retningslinjene for gjenkjøp	28
7.	Andre informasjonssaker	29
7.1	Befalsordningen	29
7.2	Utredning av det vernepliktige og utskrevne befalets oppgaver og funksjoner i det fremtidige forsvar	29
7.3	Statushevende tiltak for vernepliktige	29
7.4	Utredning av en tredje kategori verneplikt	30
7.5	Forsvarsbygg	30
7.6	Forsvarets forskningsinstitutt	31
7.7	Tiltak for å redusere faren for misbruk av Heimevernets våpen	31
7.8	Tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret	31
7.9	Støtte til Det frivillige skyttervesen	32
8.	Utfordringer på lengre sikt	32
9.	Forslag fra mindretall	33
10.	Komiteens tilråding	36

Innst. S. nr. 232

(2001-2002)

Innstilling fra forsvarskomiteen om Gjennomføringsproposisjonen - utfyllende rammer for omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005

St.prp. nr. 55 (2001-2002)

Til Stortinget

1. INNLEDNING

1.1 Regjeringens hovedlinjer og hovedformål med proposisjonen

Regjeringens prinsipielle syn er at hovedlinjene for den vedtatte og helt nødvendige omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 basert på Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001), ligger fast. Regjeringen ser det imidlertid som nødvendig å legge frem enkelte nye forslag for å sikre stabile og forutsigbare rammebetingelser og nødvendige bevilgninger for omstilling og modernisering av Forsvaret. Kostnadsberegninger som er utført på basis av Stortingets vedtak ved behandlingen av St.prp. nr. 45, jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), gjør det nødvendig å øke bevilgningene på forsvarsbudsjettet for 2002 for å redusere gapet mellom struktur og finansiering, og sikre en forsvarlig finansiering av strukturen for perioden 2002-2005. Regjeringen legger derfor opp til et kraftig løft for nivået på forsvarsbevilgningene. I forbindelse med oppfølgingen av Stortingets vedtak finner Regjeringen det også nødvendig å foreslå enkelte justeringer for å ivareta hensynet til helheten i forsvarsplanleggingen, blant annet gjennom å foreslå tiltak som bidrar til å redusere strukturens kostnader.

Stortinget vedtok å videreføre en større struktur og organisasjon enn det den forrige Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 45 (2000-2001). De oppfølgende kostnadsberegningene av den vedtatte strukturen, har vist et betydelig bevilgningsmessig merbehov. Sentrale innsparingsmål for omleggingen av Forsvaret er årlige driftsinnsparinger på minimum 2 mrd. kroner sammenlignet med et alternativ uten omlegging, og bemanningsreduksjoner på minimum 5 000 årsverk. Disse målene ligger fast. Det er nødvendig å vurdere nye tiltak for å oppnå disse overordnede innsparingsmålene og sikre en tilstrekkelig grad av modernisering.

De tiltak som i denne proposisjonen omfatter endringer i fredsorganisasjon, styrkestruktur og virksomhet, gir innsparinger på ca. 5,6 mrd. kroner i omleggingsperioden 2002-2005 i forhold til kostnadene ved vedtatt struktur. På noe sikt har enkelte av tiltakene et ytterligere innsparingspotensial.

Terrorangrepet mot USA 11. september 2001 har vist at internasjonal terrorisme, og da spesielt knyttet til mulighetene for bruk av masseødeleggelsesvåpen, utgjør en alvorlig trussel mot det internasjonale samfunn og Norge. Forebygging og bekjempelse av terrorisme er derfor blitt en akutt så vel som en langsiktig oppgave. Forsvaret har i dag begrensede styrker og kapasiteter til å forebygge, bekjempe og begrense effekten av terrorisme. Det kreves derfor så snart som mulig nye målrettede tiltak og justeringer i så vel våre nasjonale som i NATOs samlede planer. Proposisjonen beskriver de prioriteringer som Regjeringen har lagt til grunn for den videre utviklingen av Forsvaret.

1.2 Proposisjonens innhold

Kapittel 2 beskriver overordnet status for omleggingen med vekt på hvordan Regjeringen har fulgt opp Stortingets vedtak, jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001).

Kapittel 3 omhandler Forsvarets rolle generelt i forbindelse med aktuelle tiltak mot terrorisme, og redegjør for mulige forbedringer i Forsvarets styrker og kapasiteter for å kunne forebygge, bekjempe og begrense effekten av terrorisme. Kapitlet omtaler også utgiftene i forbindelse med Norges engasjement i Afghanistan.

Kapittel 4 angir de konkrete forslag og tiltak som berører struktur, organisasjon og virksomhet.

Kapittel 5 redegjør for de samlede kostnadsberegningene og de økonomiske rammer som Regjeringen anser som nødvendige for å gjennomføre omleggingen.

gen. Samlet for 2002-2005 tilføres forsvarsbudsjettet 118,0 mrd. kroner basert på følgende opptrappingsplan etter 2002:

2003: 28,7 mrd. kroner

2004: 29,7 mrd. kroner

2005: 30,9 mrd. kroner

Det foreslås endrede bevilgninger for 2002 med 1,043 mrd. kroner på kapittel og post som bidrag til å finansiere foreslått struktur.

Kapittel 6 inkluderer de konkrete forslag til endringer i investeringsprosjekter.

Kapittel 7 presenterer enkelte saker som Regjeringen vil informere nærmere om.

Til slutt, i kapittel 8, skisseres utfordringer for Forsvaret på lengre sikt og mulige tiltak som kan bli nødvendige i neste langtidsperiode for å møte disse.

Tabeller, bokser, figurer og vedlegg i proposisjonen:

Boks 3.1	Terrorisme og asymmetrisk krigføring
Tabell 3.1	Eksempler på tiltak og tilhørende kostnader som vil kunne styrke Forsvarets evne til å forebygge, bekjempe og begrense effekten av internasjonal terrorisme
Boks 4.1	Suksesskriterier ifm. valg av organisasjonsmodell for Forsvarsstaben
Boks 4.2	Mulige løsninger for utviklingen av Forsvarets transportflykapasitet på sikt
Tabell 5.1	Kutt-/reduksjonsforslag (mrd. kroner)
Boks 5.1	Årlige gjennomsnittskostnader for vedtatt/foreslått struktur 2002-2005
Figur 5.1	Bevilgninger til Forsvaret 1989-2005 (2002-kroner)
Tabell 5.3	De viktigste kostnadselementene i perioden 2001-2005 (mrd. kroner)
Figur 7.1	Organisasjonsstruktur for Forsvarsbygg
Vedlegg 1	Status for gjennomføringen av Stortingets vedtak ved behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001)

Operasjonene i Afghanistan illustrerer hvilke situasjoner vårt forsvar må være forberedt på å møte, og som var lite tenkelige bare for kort tid tilbake. Samtidig må Forsvaret også være dimensjonert for andre og mangfoldige typer av utfordringer. Den sikkerhetspolitiske utvikling etter den kalde krigen har medført at det er større sammenfall mellom nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer, også med hensyn til hva slags styrker som kreves. Regjeringen legger stor vekt på at Forsvarets styrker skal ha kvalitet og reaksjonsevne sammen med høy operativ og teknisk kompetanse. Høy kompetanse er en kritisk faktor blant annet med tanke på om det på et senere tidspunkt skulle bli behov for et større forsvar.

På denne bakgrunn er hovedmålene med proposisjonen:

1. å skape best mulig helhet i forsvarsplanleggingen,
2. å sikre stabile og forutsigbare rammer for omleggingen,
3. å sikre tilstrekkelig evne til å forebygge terrorisme, bidra til at effekten av eventuelle terrorangrep som gir masseødeleggelseseffekter begrenses, og til å kunne bekjempe terrorisme nasjonalt og internasjonalt,
4. å legge fram nye tiltak og oppfølgende utredninger for Stortinget, bl.a. for ytterligere å sikre den igangsatte moderniserings- og omleggingsprosessen, og
5. å få tilslutning til politikk og rammer for investeringer (kategori 1-prosjekter).

2. STATUS I OMLEGGINGEN

2.1 Mål for omleggingen

Forsvarets virksomhet har to overordnede mål i perioden 2002-2005, som er tett sammenvevde. Det første er å gjennomføre en omfattende omlegging av Forsvaret. Det andre er å sikre Forsvarets evne til å kunne løse sine oppgaver både på kort og lengre sikt. En vellykket omlegging er avgjørende for å sikre Forsvarets evne til å løse sine oppgaver. Derfor er omleggingen en hovedutfordring for Forsvaret i perioden. Dette innebærer blant annet å få kontroll over driftsutgiftene på et nivå som kan opprettholdes over tid. I tillegg må Forsvaret sikres nødvendig operativ kompetanse og virksomhet for å kunne utføre hele bredden av mulige fremtidige oppgaver, inklusive en eventuell gjenoppbygging til en større struktur. En rekke av disse oppgavene må kunne løses i nært samarbeid og samspill med allierte styrker. Forsvaret må videre opprettholde den styrkeproduksjon som er nødvendig for å kunne etablere den fastsatte operative struktur og sørge for å ha tilstrekkelig personell med nødvendig kompetanse. For at Forsvaret skal evne å gjennomføre omleggingen etter hensikten, er det imidlertid en forutsetning at øvrig aktivitet reduseres.

Omleggingen krever at det gjennomføres en rekke helt sentrale endringer i Forsvarets omfang og organisasjon snarest mulig og senest innen 31. desember 2005. All virksomhet skal innen denne dato ha opphørt ved de enheter som er vedtatt nedlagt, og nye enheter skal være fullt operative. Antall årsverk i Forsvarets militære organisasjon skal reduseres med minimum 5 000 i forhold til nivået per 1. september 2000.

Omfanget av bygningsmassen skal reduseres i størrelsesorden 2 mill. m². Eiendommer, bygg og anlegg, samt materiell som ikke skal benyttes i den nye strukturen, skal være utfaset og i størst mulig grad avhendet. Samlet skal driftsutgiftene for Forsvaret reduseres med i størrelsesorden 2 mrd. kroner per år, sammenlignet med et alternativ uten omlegging.

2.2 Endringer i struktur og organisasjon

Det er en hovedutfordring å organisere Forsvarets virksomhet på en kostnadseffektiv måte. Det er særlig viktig å legge til rette for felles løsninger på tvers av forsvarsgrener og våpenarter. Vedtatte organisasjons- og strukturendringer vil bli gjennomført så raskt som mulig. Hensikten er å redusere driftsutgiftene, frigjøre ressurser til annen prioritert virksomhet i Forsvaret og skape sikkerhet for de tilsattes arbeidssituasjon.

Forsvaret er i all hovedsak i rute i henhold til fastsatt plan for gjennomføring av vedtatte endringer i organisasjon og struktur. I vedlegg 1 i proposisjonen gis en oversikt over status for gjennomføring av alle de vedtak Stortinget fattet i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000-2001). Det vises i denne sammenhengen også til kapittel 4 i proposisjonen.

2.3 Personell, materiell og eiendommer, bygg og anlegg

Bemanningsreduksjoner er et viktig virkemiddel for å nå målene med omleggingen. Samtidig skal Forsvaret fortsatt være en god og attraktiv arbeidsplass. Målet om å redusere bemanningen i Forsvarets militære organisasjon med minimum 5 000 årsverk ligger fast. Foreliggende vedtak om struktur og organisasjon for Forsvaret medfører at dette er et ambisiøst mål. I februar 2002 var i størrelsesordenen 3 000 av disse årsverkene identifisert i organisasjonen.

Netto bemanningsreduksjon fra 1. september 2000 til 1. februar 2002 er 1 855 årsverk. Dette omfatter personell som har sluttet (etter innvilget tiltak samt naturlig/tilfeldig avgang), justert for rekruttering. Kvinneandelen blant militært personell har økt med 0,27 pst., fra 5,37 pst. i september 2000 til 5,64 pst. i februar 2002.

Omleggingen av Forsvaret omfatter både en omstrukturering og en modernisering. Moderniseringen skjer først og fremst gjennom oppdatering og anskaffelse av nytt materiell som bidrar til å styrke kritiske kapasiteter. Materiellinvesteringer kan bidra til et redusert driftsnivå, kanskje særlig gjennom mulighet for nye driftsmønstre og samarbeidsmønstre. Det er samtidig en kjensgjerning at ny avansert teknologi som regel er mer driftskrevende enn gamle og enklere systemer. En rekke prosjekter knyttet til eiendom, bygg og anlegg (EBA) er helt avgjørende for å gjennomføre omleggingen. Disse prosjektene er derfor gitt prioritet. Dette gjelder prosjekter for å gjennomføre vedtatte relokaliseringer og øvrige totaløkonomiske prosjekter. For øvrig er det bare strengt nødvendige EBA-tiltak

knyttet til helse, miljø og sikkerhet (HMS) og særskilt viktig materiell som vil bli gjennomført. Det vil bli utarbeidet helhetsplaner for å sikre riktige og totaløkonomisk lønnsomme investeringer.

2.4 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunnar Halvorsen, Leif Lund og lederen Marit Nybakk, fra Høyre, Bjørn Hernæs og Åge Konradsen, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold og Per Ove Width, fra Sosialistisk Venstreparti, Kjetil Bjørklund, fra Kristelig Folkeparti, Åse Wisløff Nilssen og fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, vil innledningsvis vise til Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 og til Budsjett-innst. S. nr. 7 (2001-2002).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 må sees i lys av NATOs fundamentale rolle for europeisk sikkerhet og stabilitet og de behov, krav og forpliktelser Norges NATO-medlemskap medfører. Flertallet vil videre vise til at forsvarspolitikkenes bærebjelker er erkjennelsen av et nytt og mer sammensatt trusselbilde og kravet om en bedre bruk av ressursene. NATOs strategiske konsept og Defence Capabilities Initiative fra 1999 identifiserte et omfattende behov for modernisering av militære kapasiteter for å møte fremtidige sikkerhetspolitiske utfordringer. Flertallet vil understreke at terroranslagene 11. september i fjor har vist at det er behov for å forsterke moderniseringen. Prosessen har startet gjennom arbeidet med NATOs nye styrkemål, noe som vil få konsekvenser også for Forsvarets struktur og militære kapasiteter.

Flertallet har merket seg at dette dels vil være mindre moderniseringstiltak innen ulike militære kapasiteter som kan behandles fortløpende, og dels justeringer i Forsvarets struktur som må behandles på bred basis, knyttet til arbeidet med neste langtidsdokument.

Flertallet vil vise til at sikkerhetsutfordringene kjennetegnes av glidende overganger mellom det nasjonale og det internasjonale og mellom fred, krise, væpnet konflikt og krig. Flertallet vil videre vise til at skillet mellom væpnet konflikt og organisert kriminalitet som terrorisme, blir vanskelig å trekke. Flertallet vil understreke at Forsvaret fremdeles vil ha en sterk nasjonal territoriell funksjon i ressursovervåking og suverenitetshevdelse. Flertallet vil imidlertid legge avgjørende vekt på grenseoverskridende samarbeid for å redusere sårbarheten og styrke evnen til internasjonal og alliert samhandling.

Flertallet understreker at Forsvaret må være i stand til å aktivt bidra til å ivareta følgende overordnede mål for norsk sikkerhetspolitikk:

- å forebygge krig og bidra til stabilitet og fredelig utvikling, herunder bekjempelse og forebygging av terror
- å ivareta norske rettigheter og interesser og beskytte norsk handlefrihet overfor politisk og militært press
- å ivareta norsk suverenitet
- å forsvare norsk land, sjø og luftterritorier mot krenkelser og angrep

Flertallet vil vise til at felles for mange europeiske land er at Forsvaret har en for stor og gammel dags struktur som til dels er sterkt underfinansiert. Flertallet mener det er nødvendig med et moderne, fremtidsrettet og robust forsvar tilpasset de nye sikkerhetsutfordringene. Flertallet mener videre det er behov for en synkronisering mellom strukturen, volum og økonomiske rammer. Flertallet har merket seg at Regjeringen i proposisjonen ser det som helt nødvendig å legge frem enkelte forslag til endringer i forhold til Innst. S. nr. 342 (2000-2001) for å sikre stabile og forutsigbare rammebetingelser og nødvendige bevilgninger for omstilling og modernisering av Forsvaret. Flertallet vil med noen få justeringer slutte seg til proposisjonens forslag. Flertallet vil videre slutte seg til den foreslåtte økonomiske rammen for planperioden på 118,039 mrd. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at proposisjonen innleder med at Regjeringens prinsipielle syn er at hovedlinjene av den vedtatte og helt nødvendige omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005, basert på Innst. S. nr. 342 (2000-2001) jf. St. prp. nr. 45 (2000-2001), ligger fast.

Dette er ikke riktig da denne såkalte gjennomføringsproposisjonen etter vårt syn må sees på som et forsøk på omkamp både når det gjelder struktur og økonomi.

Det kan ikke sees at verden har forandret seg så mye siden 14. juni 2001 som skulle tilsi en reduksjon på 5,6 mrd. kroner i perioden 2002-2005 i forhold til den vedtatte struktur. Snarere tvert imot. Terrortrusselen skulle heller tilsi økte bevilgninger til et forsvar som kvantitativt allerede er under den kritiske masse.

Terrorangrepet mot USA 11. september 2001 har vist at internasjonal terrorisme, da spesielt knyttet til mulighetene for bruk av masseødeleggelsesvåpen, utgjør en alvorlig trussel mot det internasjonale samfunn og Norge. Forsvaret har i dag begrensede muligheter for å bekjempe terrorisme. Proposisjonen er derfor håpløst selvmotsigende og fraksjonen står derfor konsekvent fast på den allerede vedtatt strukturen i St.prp. nr. 45 (2000-2001).

Den vedtatte struktur er et minimums forsvar, dette innebærer at man i utgangspunktet har knappe ressurser for å løse de oppdrag Forsvaret er pålagt. En ytterligere svekkelse av strukturen vil medføre usikkerhet i organisasjonen og det vil også gi signaler til NATO om at det ikke er vilje til å opprettholde den vedtatte mini-

mumsstrukturen. Disse medlemmer ønsker med tanke på norsk sikkerhetspolitikk, forsvarsevne og hensyn til de som jobber i Forsvaret, å videreføre den vedtatte strukturen og at budsjettet tar dette som et utgangspunkt, slik at den totale strukturkostnaden for perioden 2002-2005 utgjør 123,6 mrd. kroner (2002-kroner).

Disse medlemmer ser det som naturlig å se omleggingen av Forsvaret i sammenheng med den sikkerhetspolitiske utvikling. Norges sikkerhetspolitiske situasjon påvirkes av vår geografiske beliggenhet og tilknytning til NATO. Dersom det oppstår en konflikt som utvikler et øst/vest-perspektiv, vil dette lett føre til en økt spenning og sensitivitet i nordområdene. Det faktum at grense- og ansvarsforholdene er uavklart i nord-områdene, øker risikoen for konflikt og kriser. Dersom det skulle oppstå kriser, er det av avgjørende betydning at vi har egne ressurser i form av egnede styrker og materiell til å løse oppgaven. Disse medlemmer mener det er av stor viktighet å opprettholde mobiliseringsbrigaden i Trøndelag (BRIG 12) nettopp for å kunne opprettholde en viss form for invasjonsforsvar og for å signalisere til NATO at vi har evne og vilje til å opprettholde vår suverenitet. Det er naturlig å videreføre forsvarskonseptet bygget på følgende pilarer:

- et nasjonalt, moderne og fleksibelt forsvar
- alliert militært samvirke og internasjonalt forsvarsarbeid
- totalforsvaret og annet sivilt/militært samarbeid
- verneplikt.

NATOs rolle i forhold til norsk og europeisk sikkerhet er også avgjørende i forhold til de oppgaver og krav som stilles til Forsvaret både nasjonalt og internasjonalt. De krav og forpliktelser som stilles av NATO legger grunnleggende prinsipper for norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Disse medlemmer erkjenner også at det nye og mer komplekse trusselbildet er med på å legge nye premisser for forsvarspolitikken. Det er gjennom NATOs strategiske konsept og Defence Capabilities Initiative fra 1999 påvist at det er behov for omfattende modernisering av militære kapasiteter for å møte fremtidige sikkerhetspolitiske utfordringer. Situasjonen etter 11. september har vist at det er behov for innovasjon i forhold til militære operasjoner og modernisering av styrker og materiell. Det er av stor viktighet at det teknologiske gapet ikke blir for stort innenfor NATO, slik at alliansen på en mest mulig effektiv måte kan løse de konflikter og kriser som oppstår. NATOs nye styrkemål vil legge premisser for Forsvarets struktur og militære kapasiteter.

Disse medlemmer viser til at den stadig økende organiserte kriminaliteten medfører at det blir glidende overganger mellom det nasjonale og internasjonale samtidig som skillet mellom fred, krise, væpnet konflikt og krig blir vagt. Det er derfor viktig at Norge har kapasiteter innenfor etterretnings- og sikkerhetstje-

neste som kan bidra til en bedret kontroll og analyse av de oppdukkende situasjoner og aktiviteter. Heimevernet er også en ressurs i forhold til kriser og krig. Etter 11. september har man med stort hell benyttet HV i forbindelse med tiltakene mot terror i tillegg til den rolle de er tiltenkt ved en eventuell mobilisering. Det er derfor viktig å opprettholde vedtaket om at Heimevernets struktur skal omfatte 83 000 soldater. Disse medlemmer viser for øvrig til de merknader som Fremskrittspartiet var med på i Innst. S nr. 342 (2001-2002) som i hovedsak fortsatt er gjeldende.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at hendelsene i USA 11. september medførte en bred erkjennelse av de utfordringer som preger dagens trusselbilde. Dette medlem mener at dagens sikkerhetspolitiske situasjon gjør det nødvendig med en mer helhetlig sikkerhetspolitisk tenkning, hvor det ble lagt mer vekt på andre virkemidler enn de militære, og ser det som positivt at Regjeringen slår fast at

"er det i langt større grad enn før rom for å anvende hele spektret av sikkerhetspolitiske virkemidler, i første rekke de: (1) politiske, (2) lovmessige, (3) politimessige, (4) diplomatiske, (5) økonomiske, (6) informasjonsmessige, (7) humanitære og (8) militære."

og videre at

"Bruk av militærmakt utgjør kun ett slikt virkemiddel og vil i de fleste situasjoner neppe være det dominerende sikkerhetspolitiske virkemidlet."

Dette medlem mener at dette perspektivet må avspeiles også i budsjettssammenheng ved at en ser på forholdet mellom de midler som bevilges til militære formål og de midler som brukes i annen sammenheng for å forebygge eller løse konflikter. Dette medlem vil understreke at Norges mest vesentlige bidrag til å hindre framtidige konflikter er ikke investeringer i vårt eget forsvar, men våre økonomiske og politiske valg i møte med blant annet økende sosiale forskjeller og miljøkriser. Bidrag i freds- og demokratiprosesser er også investeringer i sikkerhet.

Dette medlem viser til at det er bred enighet om at Norge ikke står overfor noen trussel om fiendtlig invasjon. Russlands militære kapasitet er dramatisk svekket og sannsynligheten for militær aggresjon fra Russland er liten. Naboskapet med Russland innebærer imidlertid sikkerhetsutfordringer knyttet til fattigdom og dårlig atomsikkerhet. Det vil derfor være i norsk egeninteresse å bidra til velferdsutvikling og til en bedre håndtering av atomsikkerhetsproblemer. Dette medlem mener at Norges viktigste sikkerhetspolitiske utfordringer ut over dette er knyttet til at vi har et av verdens viktigste matfat rett utenfor kysten vår, og at vi er Europas viktigste produsent og leverandør av petroleum.

Dette medlem viser til at det de siste årene har skjedd en økt internasjonal orientering av vårt forsvar.

Dette medlem understreker at dagens trusselbilde tilsier at vi må ha et sterkt internasjonalt engasjement, og at norsk sikkerhet av og til kan trygges best ved at vi deltar i internasjonale operasjoner, men vil presisere følgende:

- For det første er det svært uheldig om det utvikler seg egeninteresser i Forsvaret knyttet til deltakelse i internasjonale operasjoner som innebærer press for at vi skal delta flest mulig steder og med mest mulig avanserte våpen.
- For det andre er det farlig om terskelen for å sette inn militære tiltak senkes.
- For det tredje må en holde fast ved at det er FN som skal gi mandat for internasjonale operasjoner, og i regelen FN som skal lede slike operasjoner.

Dette medlem mener at det er grunn til å stille spørsmål ved en rekke forhold knyttet til Norges innsats i Afghanistan. For det første synes det problematisk at Norge deltar både i å sikre freden gjennom deltakelsen i ISAF og i å forlenge krigen gjennom deltakelsen i Enduring Freedom. Dette medlem vil også kritisere at det i så liten grad gis informasjon om hva som er situasjonen i Afghanistan og hvordan det norske styrkebidraget brukes. Dette medlem har forståelse for at det skal tas hensyn til sikkerheten for personellet som deltar, men mener at det uten å skade sikkerheten til disse ville være mulig å informere i langt større grad enn hva som har vært tilfellet.

Dette medlem vil på bakgrunn av disse erfaringene fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å opprette et offentlig utvalg for å gjennomgå Forsvarets informasjonsrutiner og prinsipper for offentlighet. Utvalget skal fremme forslag til forbedringer som kan føre til en bedre ivaretagelse av offentlighetens behov for å kjenne til hvordan det norske Forsvaret arbeider."

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at det mangler en robust definisjon av Forsvarets oppgaver og en klar prioritering av disse. Målene som ble definert i St.prp. nr. 45 (2000-2001) var på et for lite presist nivå til at det var mulig å operasjonalisere dette til en enhetlig forsvarsstruktur. Det bør derfor foretas en klarere politisk prioritering av oppgaver, definert ned på et nivå der de kan kobles til struktur for å gi samsvar mellom politiske målsetninger og Forsvarets struktur.

Dette medlem understreker at Forsvarets hovedoppgave er evne til en troverdig suverenitetshevdelse. Det utelukker selvsagt ikke deltakelse i internasjonale operasjoner. Summen av strukturendringene i St.prp. nr. 55 og de investeringene som skisseres framover, betyr imidlertid økt satsing på internasjonale operasjoner og et svekket territorialforsvar. Det gjelder reduksjonen på ytterligere 10 pst. av vernepliktige, forslaget om å tappe Heimevernet for dets mest rutinerne befall

og kompetanse og svekkelse av fredsforsvaret gjennom redusert kystovervåkning. 11. september viste mer enn noen annet at også Norge må være forberedt på det uforutsigbare og utenkelige. I et slikt perspektiv er nedbygging av overvåkningsoppgavene en underlig prioritering.

Dette medlem mener norsk deltakelse i internasjonale operasjoner ikke kan gå foran slike hensyn, men må underordnes nasjonale forsvarsbehov.

Dette medlem mener dette er en dårlig løsning ikke bare for Norge, men også for våre alliansepartnere i NATO. Vi er en energistormakt i verdensmarkedet og er derfor i en spesielt utsatt strategisk posisjon. Troverdigg suverenitetshevdelse er en "eksport" av sikkerhet til NATO som NATO forventer av oss.

Dette medlem mener at de største sikkerhetspolitiske utfordringene for Norge finnes i nordområdene. Derfor må også Forsvarets tyngdepunkt ligge i Nord-Norge. Tilstedeværelse i nordområdene er en absolutt forutsetning for vår evne til suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og kontroll. Det gjelder ikke minst havområdene, der 90 pst. av de totale norske havområdene er utenfor Nord-Norge. På denne bakgrunn mener dette medlem fortsatt at det fellesoperative hovedkvarteret bør legges til Reitan ved Bodø.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, er tilfreds med at målsettingen om årlige driftsinnsparinger på minimum 2 mrd. kroner sammenlignet med et alternativ uten omlegging og en bemanningsreduksjon på minimum 5 000 årsverk videreføres. Flertallet har videre merket seg at Forsvaret holder et høyt tempo innen moderniseringen av styrkestrukturen og samtidig er inne i en avgjørende periode av omstillingsarbeidet i fredsorganisasjonen. Flertallet deler Regjeringens understreking av at manglende modernisering av militære kapasiteter i seg selv ville kunne representere en økt sikkerhetsrisiko i forhold til nye forsvars- og sikkerhetspolitiske utfordringer. Flertallet vil slutte seg til at en vellykket omstrukturering vil sikre og styrke en balanse mellom fremdriften i omstillingen av fredsorganisasjonen og moderniseringen av de militære kapasitetene. Flertallet har merket seg at den foreslåtte kvantitative reduksjonen i strukturen innebærer at det frigjøres ressurser til modernisering.

Flertallet vil understreke proposisjonens vektlegging av at omleggingen krever at det gjennomføres en rekke helt sentrale endringer i Forsvarets omfang og organisasjon snarest mulig og senest innen 31. desember 2005, samt at all virksomhet innen denne dato skal ha opphørt ved de enheter som er vedtatt nedlagt og nye enheter skal være fullt operative.

Flertallet mener at forslag til langtidsplan for neste planperiode, år 2006-2008, skal legges fram for Stortinget i 2004.

3. TERRORISME OG MOTTILTAK

3.1 Terrorisme som sikkerhetspolitisk utfordring

De svært ødeleggende terrorangrepene mot USA 11. september 2001 har vist at internasjonal terrorisme er blitt en alvorlig trussel mot det internasjonale samfunn. Selv om terrorisme ikke er noe nytt, er omfanget av trusselen og de metoder som anvendes nye. I dette kapitlet beskrives innledningsvis denne nye formen for internasjonal terrorisme. Det vises i denne sammenheng også til Justisdepartementets St.meld. nr. 17 (2001-2002) om samfunnssikkerhet.

St.prp. nr. 45 (2000-2001) belyste hvordan risikobildet for Norge har endret seg dramatisk og fremtrer i dag. Vi står overfor et mye bredere og mer diffust trusselbilde enn tidligere, kjennetegnet av glidende overgang mellom det nasjonale og det internasjonale, og mellom fred, krise, væpnet konflikt og krig. Norge kan i økende grad bli trukket inn i konflikter i den lavere delen av krisespekteret, og vi kan bli trukket inn i konflikter på en indirekte måte. I sum er de potensielle truslene som vi står overfor som del av en mer global verden ikke blitt borte - de er flere og mer uoversiktlige.

3.2 Håndtering av terrorisme

Terrorangrepene 11. september 2001 har vist at internasjonal terroristnettverk har vilje og evne til å gjennomføre terrorangrep som resulterer i massedrap og enorme ødeleggelser. Dette har gjort det nødvendig å styrke kampen mot terrorisme gjennom et bredt spekter av militære og sivile tiltak.

Terrorangrepene mot USA viste at terrorister har tatt i bruk metoder og virkemidler som både utnytter og øker samfunnets sårbarhet. For eksempel har bruk av passasjerfly som "styrte bomber" vist at bygninger som ellers var betraktet som sikre overfor både naturkatastrofer og terrorisme, nå er blitt sårbare. Samtidig har viljen til å begå selvmord som ledd i et terrorangrep økt muligheten til å ramme et større antall potensielle terrormål hvor man kan oppnå masseskade. Selvmordsviljen har ført til at både det internasjonale og det norske samfunn er blitt stilt overfor økt risiko for terrorangrep.

Terrorhandlingene 11. september 2001 demonstrerte for alvor at ikke-statlige aktører er i stand til å ramme det sivile samfunnet i et omfang som kan true nasjonal sikkerhet. Terrortrusselen er i dag utvidet til også å omfatte en sikkerhetsmessig utfordring som innbefatter et større spekter av trusler mot stat, samfunn og individer enn det man tidligere har lagt til grunn. Terrorismen er med andre ord ikke bare blitt en større, men også en langt bredere sikkerhetsutfordring enn tidligere.

Med bakgrunn i Norges allianseforpliktelser ble det tidlig aktuelt med norsk deltakelse i den USA-ledede kampanjen rettet mot internasjonal terrorisme. Norge deltar i både "Operasjon Enduring Freedom" og den

internasjonale sikkerhetsstyrken i Afghanistan (ISAF), jf. St.prp. nr. 39 (2001-2002).

Terrorisme kan generelt sies å være systematisk bruk eller trussel om bruk av vold i den hensikt å påvirke beslutningstakere og befolkningsgrupper for å oppnå politiske eller ideologiske mål. Terrorisme er en del av det politiske landskapet og reflekterer reelle politiske strømninger som ikke ønsker - eller har - andre uttrykksformer.

For mer utførlig omtale av terrorisme vises det til Justisdepartementets stortingsmelding om samfunnsikkerhet.

3.3 Status for Forsvarets kapasiteter

I dag står Norge overfor et langt bredere spekter av sikkerhetspolitiske utfordringer der de potensielle trusler og deres sannsynlige konsekvenser generelt sett er vesentlig lavere. Videre er det i langt større grad enn før rom for å anvende hele spektret av sikkerhetspolitiske virkemidler, i første rekke de: (1) politiske, (2) lovmessige, (3) politimessige, (4) diplomatiske, (5) økonomiske, (6) informasjonsmessige, (7) humanitære og (8) militære. Dette er de virkemidlene Regjeringen rår over for også å kunne motvirke terrorisme, nasjonalt og internasjonalt. Alle sikkerhetspolitiske virkemidler må nyttes på en helhetlig måte for å sikre norsk sikkerhet, også overfor internasjonal terrorisme.

Vi står overfor terrorisme som ikke hindres av geografi og nasjonale grenser, som ikke følger noen form for aksepterte regler, som disponerer betydelige ressurser og som vil kunne nytte masseødeleggelsesvåpen. Slik terrorisme kan kun forebygges og bekjempes gjennom et bredt internasjonalt samarbeid der man samordner alle relevante virkemidler. Bruk av militær-makt utgjør kun ett slikt virkemiddel og vil i de fleste situasjoner neppe være det dominerende sikkerhetspolitiske virkemidlet. Kun gjennom en meget god koordinering av de ulike virkemidlene og innenfor en bredest mulig internasjonal koalisjon, vil det være mulig å forebygges og bekjempe den trusselen som internasjonal terrorisme representerer mot vår felles sikkerhet på en effektiv måte.

Forsvaret vil ivareta flere viktige funksjoner som er relevante i forhold til forebygging, bekjemping og begrensnings av effektene av terrorisme:

- Forsvaret har ansvaret for sin egen beskyttelse mot terrorhandlinger nasjonalt og ved gjennomføring av operasjoner internasjonalt.
- Forsvaret ivaretar funksjonen som militær etterretningstjeneste.
- Enheter fra Forsvaret kan bli satt inn internasjonalt for å bidra til å forebygges, bekjempe og begrense effekten av terrorisme.
- Forsvaret må kunne yte alminnelig bistand til sivile myndigheter.
- Forsvaret kan bli satt inn nasjonalt for å yte bistand til politiet i ekstraordinære faresituasjoner, jf. kgl. res. av 13. februar 1998.

I St.prp. nr. 45 (2000-2001) foreslo regjeringen Stoltenberg å opprette Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) som et eget direktorat direkte underlagt Forsvarsdepartementet. Forsvarskomiteen har i Innst. S. nr. 342 (2000-2001) bedt Regjeringen komme tilbake til Stortinget med spørsmålet i stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet. Regjeringen viser derfor til St.meld. nr. 17 (2001-2002) når det gjelder den fremtidige organisatoriske tilknytning til NSM.

3.4 Tiltak for å styrke Forsvarets håndtering av terrorisme

Internasjonal terrorisme utgjør en trussel mot Norge og det internasjonale samfunn. Regjeringen vil i inneværende langtidperiode iverksette ulike tiltak som samlet vil styrke Forsvarets evne til å håndtere den sikkerhetsutfordringen internasjonal terrorisme representerer.

Som påpekt i kapittel 3.1.1 i proposisjonen, har den nye formen for internasjonal terrorisme endret trusselbildet. Det er avgjørende at Forsvaret disponerer militære styrker og enheter som effektivt og på kort varsel kan bidra til å forebygges, bekjempe og begrense effekten av slik terrorisme nasjonalt. Dette innebærer at Forsvaret må kunne stille riktige styrker og kapasiteter på rett plass til rett tid - dersom behovet skulle oppstå. De aktuelle tiltakene medfører i første rekke justeringer av styrker og kapasiteter slik at Forsvaret bedre kan håndtere terrorisme som en sikkerhetspolitisk utfordring. Styrkene må ha den nødvendige kompetanse og tilpassingsevne for å kunne møte uforutsette situasjoner. Styrkene må videre ha den nødvendige tilgjengeligheten i form av høyt treningsnivå, beredskap, reaksjonsevne og forflytningsevne. Forsvaret må også disponere de nødvendige transportmidlene, herunder lufttransport. For effektivt å kunne bistå det sivile samfunn med å forebygges, bekjempe og begrense effekten av terrorisme, må Forsvarets styrker få den nødvendige interoperabilitet for å sikre et godt og effektivt sivil-militært samarbeid.

For innsetting i operasjoner internasjonalt må Forsvaret legge økt vekt på at styrker og kapasiteter må tilfredsstillende NATO's styrkemål og Defence Capabilities Initiative (DCI). God evne til forflytning må gis høy prioritet.

Regjeringens målsetting er å øke fleksibiliteten og tilpassingsevnen til Forsvarets styrker. Tiltakene vil bli iverksatt som ledd i den vedtatte omstillingen av Forsvaret. Dette vil styrke evnen til å håndtere internasjonal terrorisme samtidig som det styrker Forsvarets evne til å løse andre viktige oppgaver. En slik tilnærming er sammenfallende med de grunnleggende retningslinjene i NATO's styrkeplanlegging, herunder DCI.

Forsvarsdepartementet har i forbindelse med arbeidet med gjennomføringsproposisjonen identifisert tiltak som i løpet av langtidperioden vil kunne styrke Forsvarets evne til å forebygges, bekjempe og begrense effekten av internasjonal terrorisme. Tabell 3.1 i propo-

sisjonen (side 19) gir en kort beskrivelse av konkrete tiltak og kostnadene knyttet til disse.

Regjeringen legger vekt på å styrke anti-terrorkapasiteten også innenfor forsvarssektoren. Denne satsingen må imidlertid skje ut fra et helhetlig perspektiv og et forsvarlig tempo.

Et viktig mål for omleggingen av Forsvaret er å utvikle en styrkestruktur med økt fleksibilitet og tilpassingsevne, herunder en bedre interoperabilitet med våre allierte og innenfor rammen av det sivil-militære samarbeidet i Norge. Derfor vil omleggingen også generelt bidra til å styrke Forsvarets evne i anti-terror-sammenheng. Innledningsvis vil Regjeringen i tillegg prioritere kompetansebygging for å sikre god tilpassingsevne til den usikkerheten internasjonal terrorisme representerer. Samtidig vil det bli fokusert på å bedre beredskap, reaksjonsevne og forflytningsevne for relevante styrker slik at tilgjengeligheten på riktige styrker økes.

3.5 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg proposisjonens understreking av at terrorister har tatt i bruk metoder og virkemidler som både utnytter åpne samfunn og øker samfunnets sårbarhet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil vise til at da NATO vedtok sitt strategiske konsept i 1999 ble det nye trusselbildet tegnet: terroristnettverk, internasjonal kriminalitet, menneskesmugling, narkotikahandel og spredning av masseødeleggelsesvåpen. Faren for at nukleært materiale eller kjemiske våpen skulle falle i hendene på ustabile regimer og terrorister, og fokus på hvilende terrorceller var en del av dette bildet som kom i tillegg til det mer tradisjonelle trusselbildet. Flertallet vil vise til at NATO tidlig erkjente at terrorisme kan skape internasjonal ustabilitet og at det moderne, åpne og stadig mer teknologiske og globaliserte samfunnet er sårbart.

Komiteen mener kampen mot terrorisme og terroristnettverk må være langsiktig og helhetlig. Komiteen mener videre at samfunnssikkerhet og antiterrorberedskap må bli en sentral oppgave for Forsvaret med vekt på samarbeidet mellom sivilt og militært beredskap innenfor et totalforsvarskonsept. Komiteen mener det er nødvendig med en erkjennelse av bredden av samfunnsområder som må trekkes inn i den nasjonale beredskapen mot terrorisme.

Komiteen har merket seg at Forsvarsdepartementet har identifisert tiltak som i løpet av langtidsperioden vil kunne styrke Forsvarets evne til å forebygge, bekjempe og begrense effekten av internasjonal terrorisme. Komiteen vil slutte seg til proposisjonens understreking av at omstruktureringen og moderniseringen av Forsvaret vil bidra til å styrke Forsvarets evne i antiterror-sammenheng. Komiteen vil for øvrig vise til Stortingets behandling av St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til behovet for en styrking av Forsvarets evne til å håndtere terrorisme. Det er derfor nødvendig å modernisere organisasjonen for å møte den nye trusselen på en best mulig måte. Dette gjøres bl.a. ved å styrke HV utdanningen innen denne type konfliktløsning og forebygging. Videre er det naturlig å styrke spesialavdelingene både i styrke og teknologi for å være best mulig rustet for denne type oppdrag.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er enig i at terrorangrep i dag framstår som en trussel som Forsvaret må planlegge i forhold til for å kunne møte på en effektiv måte. Dette medlem viser til at dette også krever en styrking av den sivile beredskapen, og viser til den kommende behandlingen av St.meld. nr. 17 (2001-2002) som bygger på anbefalingene til Sårbarhetsutvalget, NOU 2000:24. Dette medlem viser til at Sårbarhetsutvalget i sin utredning uttrykte følgende:

"Utvalget anser heller ikke at det er unaturlig å stille spørsmål ved balansen i ressurstildelingen mellom den sivile og den militære delen av samfunnets totalberedskap mot ekstraordinære påkjenninger, gitt de grunnleggende endringene i trusselbildet."

Dette medlem støtter utvalget i at dette er en viktig problemstilling. Dette medlem viser for øvrig til innledende merknader om viktigheten av å møte terrortrusselen med et bredt sett av virkemidler.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at det først og fremst er økt krigskapasitet som er det mest synlige resultatet av prioriteringene som det legges opp til i St.prp. nr. 55 (2001-2002) - en styrking av den såkalte "spisse ende" for å tilfredsstillende NATOs krav til interoperabilitet, mobilitet og reaksjonsevne. St.prp. nr. 45 (2000-2001) fastlegger at "Effektiv og troverdig suverenitetshevdelse forutsetter at Forsvaret har tilstrekkelige ressurser til å overvåke aktiviteten i våre områder og være tilstede på kort varsel med egnet materiell og personell". Nettopp det uklare trusselbildet forsterker betydningen av Forsvarets fredsoppgaver, blant dem overvåkning. Dette medlem vil i den sammenheng rette oppmerksomheten mot Regjeringens nedbygging av kystovervåkingen, på tross av klare advarsler mot dette fra Sårbarhetsutvalget. Dette medlem mener at en omstilling som ikke ivaretar behovet for en troverdig kystovervåkning ikke kan sies å være "moderne" eller tilpasset det uoversiktelige trusselbildet vi nå står overfor.

4. ENDRINGER I STRUKTUR OG ORGANISASJON

4.1 Strategisk ledelse og kommandostruktur

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), vedtok

Stortinget 14. juni 2001 at Forsvarets overkommando (FO) skulle legges ned, og at det skulle opprettes en forsvarsstab (FST) samlokalisert med Forsvarsdepartementet (FD) tidligst mulig og senest innen 31. desember 2004. Stortingets vedtak innebærer en halvering av det samlede personelloppsett, fra 1600 i dagens FD og FO (FO/E og FO/S unntatt), til 800. Stortinget ba Regjeringen om å komme tilbake med forslag om generalinspektørens plass i den nye strukturen, og at lokaliseringen av den nye samlokaliserte ledelsen skulle forelegges Stortinget.

Arbeidet med oppfølgingen av Stortingets vedtak har vært organisert som et felles prosjekt mellom departementet og FO. De mest sentrale problemstillingene i prosjektet har vært hvilke arbeidsoppgaver FD og FST skal ha, hvordan arbeidet skal organiseres, herunder generalinspektørens rolle og ansvar, ressurs- og kompetansebehovene samt lokalisering.

Styrking av departementets og den militære forsvarsledelsens evne til å ivareta sine respektive funksjoner på strategisk ledelsesnivå og kravet om 50 pst. reduksjon i personellet har vært styrende for prosjektarbeidet.

Det utredes for tiden tre alternative forslag til lokalisering av FD og FST: Oslo sentrum, Huseby og Akershus festning. Kostnadsberegningene tar høyde for frigjorte arealer i eid bygningsmasse i Oslo og forutsetter at krav til sikkerhet og spesialutstyr - som normalt ikke finnes i kontorbygg - er ivaretatt. Endelig fremdriftsplan og forslag til bevilgningsramme vil bli fremmet for Stortinget senere.

Behovet for nær og hyppig kontakt mellom statsrådene/departementene og mot Stortinget må etter Regjeringens vurdering veie tyngst ved valg av lokalisering av det fremtidige FD/FST. Slik kontakt er avgjørende i det daglige arbeid og spesielt i forbindelse med krisehåndtering. Huseby tilfredsstiller ikke disse kriteriene.

Regjeringen tar sikte på at FD og FST samlokaliseres på Akershus festningsområde. For å søke å gjennomføre samlokaliseringen innenfor de tidsrammer som er fastlagt av Stortinget, vil det bli arbeidet videre med detaljplanlegging og anbudsinnhenting. Regjeringen vil på dette grunnlag legge frem et prosjektforslag for Stortinget basert på et forprosjekt for den fremtidige lokalisering.

Flere modeller for organiseringen av FST har vært vurdert.

Alternativene har variert fra en styrking av stabene i forsvarsgrenene via en flytting av styrkeproduksjonsansvaret til Forsvarets fellesoperative hovedkvarter (FOHK) til styring fra FST direkte på Forsvarets produksjonsheter. Gjennom analyse og evaluering av disse modellene ble det besluttet å gjennomføre en nærmere vurdering av i alt tre overordnede modeller: en "dansk", en integrert og en desentralisert modell. For alle modellene var det et sentralt kriterium å ivareta personellet på best mulig måte i forbindelse med omstillingen.

Alle tre modellene er i utgangspunktet gjennomførbare og har potensielle fordeler. Regjeringen legger imidlertid stor vekt på at det skapes en forsvarsledelse der både fellesinteressene og de mer forsvarsgrensspesifikke synspunkter blir fremmet og ivaretatt ut fra et mest mulig helhetlig perspektiv.

I lys av dette anses den integrerte modellen å være den mest hensiktsmessige. En integrert modell vil gi en strategisk og overordnet ledelse av Forsvaret. Ved å la generalinspektørene inngå i det øverste ledelsesnivået sammen med lederne for de viktigste styringsprosessene for Forsvaret, legges det til rette for en god strategisk ledelse med evne til tverrprioritering og effektiv utnyttelse av ressursene samtidig som lederne for forsvarsgrenene sikres en synlig rolle.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, vil vise til svar fra statsråd Kristin Krohn Devold til komiteen datert 22. april der det heter at "et integrert departement vil muliggjøre en enda bedre koordinering og samkjøring i den strategiske ledelsen enn tilfelle vil være i en modell der denne ledelsen er delt i to organisasjoner".

Flertallet ønsker å styrke ledelsen av Forsvaret på strategisk nivå. Flertallet mener dette best kan oppnås gjennom en integrering av forsvarssjefen og hans strategiske funksjoner i Forsvarsdepartementet. Flertallet vil gi uttrykk for at en slik løsning vil være funksjonell og styrke Forsvarsdepartementets evne til overordnet planlegging og ledelse. En integrert løsning vil videre sikre en administrasjon med større evne til krisehåndtering og til internasjonalt samarbeid om forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Flertallet mener at en slik reform vil innebære en mer effektiv og rasjonell beslutningsprosess, ved at styringslinjene blir klarere og prosessene mer oversiktlige. Flertallet legger videre til grunn at en integrert modell vil sikre at fagmilitære vurderinger følger arbeidet helt fram til en beslutning skal treffes, og at dette samlet sett vil styrke forsvarssjefens vilkår for effektiv embetsutøvelse. Flertallet påpeker at Norges forsvarsledelse på denne måten vil få en overordnet struktur som samsvarer med flertallet av NATO-landene og de fleste vestlige demokratier.

Flertallet går på denne bakgrunn inn for at forsvarssjefen integreres i Forsvarsdepartementet. Forsvarssjefen skal ha to parallelle funksjoner, som øverste militære rådgiver i departementet, og som etatssjef for Forsvarets militære organisasjon.

Flertallet legger til grunn at Forsvarets overkommando legges ned fra det tidspunkt forsvarssjefen integreres i Forsvarsdepartementet. Samtidig opprettes det en forsvarsstab som skal støtte forsvarssjefen i hans rolle som etatssjef. Flertallet mener at generalinspektørene bør være en del av forsvarsstaben. Særlig av styringsmessige årsaker går flertallet inn for at denne forsvarsstaben ikke integreres i Forsvarsdepartementet, da dette ville innebære at Forsvarsdeparte-

mentet fikk svært mange etater direkte underlagt seg. Departementet skal styre Forsvarets militære organisasjon gjennom forsvarssjefen i hans rolle som etatssjef. Flertallet mener at Forsvarsstaben skal gjennomføre pålagte oppdrag fra departementet.

Flertallet legger til grunn at øvrige enheter i Forsvarets militære organisasjon styres av forsvarssjefen gjennom Forsvarsstaben.

Flertallet vil gå inn for at forsvarssjefen som etatssjef fortsatt innehar det daglige arbeidsgiveransvaret for personellet i Forsvarets militære organisasjon.

Flertallet mener at det bærende prinsipp for et nytt integrert forsvarsdepartement må være at kompetansemiljøene samles og at oppgaver løses i én integrert prosess. Flertallet vil understreke at dobbeltarbeid og overlappende ansvarsområder må fjernes. Flertallet mener derfor at det integrerte departement skal bestå av fullintegreerte sivil-militære avdelinger.

Flertallet legger stor vekt på å opprettholde en synlig og sterk Forsvarssjef. Flertallet er for eksempel opptatt av at det fortsatt legges opp til at offentligheten har tilgang på hans kvalifiserte og uavhengige fagmilitære vurderinger. Flertallet legger også til grunn at forsvarssjefen delegeres alminnelig kommando i tråd med ordinære forvaltningsrettslige prinsipper.

Flertallet legger til grunn at et integrert Forsvarsdepartement skjer med de krav til personellreduksjoner som Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001). Flertallet forutsetter at planleggingsvirksomheten i all hovedsak skal foregå i de sivil-militære avdelingene i departementet, og mener derfor at Forsvarsstaben skal være av begrenset omfang.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, legger vekt på at det integrerte departement skal ha betydelig fagmilitært innslag for å sikre fagmilitær kompetanse i utrednings- og beslutningsprosessene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, legger stor vekt på at reformen av Forsvarets øverste ledelse gjennomføres med hastighet, kraft og konsekvens. Flertallet mener derfor at innføringen av et integrert departement i samsvar med komiteens retningslinjer skal gjennomføres i tråd med forutsatt fremdrift for samlokalisert ledelse.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at Regjeringen tar sikte på å plassere ledelsen på Akershus festningsområde ved å reise et nybygg, kombinert med eksisterende bygningsmasse. Dette flertallet vil støtte dette.

Dette flertallet vil understreke viktigheten av at utformingen og plasseringen av bygget skjer i dialog med vernemyndighetene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet går inn for at den vedtatte strukturen for Forsvarets øverste ledelse opprettholdes i samsvar med Stortingets beslutning 13. juni 2001. Det forutsettes at forsvarssjefen fortsatt forblir en synlig leder av Forsvarets militære organisasjon og fører alminnelig kommando over landets militære forsvær. Forsvarssjefens instruks videreføres.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) legges til Reitan."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet finner det meget oppsiktsvekkende at regjeringen Bondevik II allerede nå snur helt rundt på det prinsipielle standpunkt Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre sto for 13. juni 2002. Regjeringen Bondevik II har med hud og hår slukt den argumentasjon som regjeringen Stoltenberg stod for i fjor. Disse medlemmer ser det slik at forsvarssjefen vil bli kneblet fra deltagelse i den offentlige debatt om forsvarspolitikken slik at verken velgere eller opposisjon vil få kunnskap om hvilke militærfaglige råd som Regjeringen får av Forsvaret. Når forsvarssjefen både skal være statsrådets øverste militære rådgiver i departementet og etatssjef vil disse to posisjoner ofte kollidere med hverandre og uklare ansvarsforhold blir resultatet. Det vil også kunne oppstå situasjoner hvor det kan bli konflikt mellom departementsråd eller andre i ledelsen av departementet overfor forsvarssjefen som etatssjef. Det kan også oppstå situasjoner hvor en slurvete statsråd gir sin politiske rådgiver oppgaver med å formidle instruks til etatssjefen og da blir i praksis forsvarssjefen også underlagt en politisk rådgiver eller forsvarssjefen må ta belastningen med å forlange korrekte instruksjonskanaler.

Disse medlemmer viser også til at forsvarssjefen i brev av 10. juni 2002 til Forsvarsdepartementet i sin konklusjon skriver at:

"Spørsmålet om integrering, som er meget komplisert, må derfor gjennomgå en nøye vurdering og diskusjon før man foretar en slik avgjørelse."

Da er det oppsiktsvekkende om Stortinget før samlokaliseringen er gjennomført går til en modell hvor forsvarsstaben integreres i Forsvarsdepartementet uten noen form for vurdering og diskusjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet forutsetter lokaliseringen lagt til Huseby. Huseby har en hensiktsmessig plassering og synes økonomisk langt mer lønnsom enn en nylokalisering på Akershus. Akershus festning er i utgangspunktet lite egnet til formålet, da det er store

begrensninger for bruk av området til nyetablering. Økonomisk er det også uakseptabelt å forsvare en nyinvestering på ca. 300 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at Akershus festning som kulturminneområde tilsier at man ikke fører opp nye bygninger og viser også til avtale med Oslo kommune hvor staten har forpliktet seg til å avstå fra forsøk på å føre opp nye bygninger. Disse medlemmer kan heller ikke akseptere de vikarierende grunner til lokalisering på festningen da behovet for fysisk kontakt med andre departementer må kunne løses med telefon, faks og e-mail og at den fysiske kontakten med Stortinget er av helt minimal og sjelden karakter. Disse medlemmer vil også påpeke at forsvarsjefen så sent som i brev til departementet av 10. juni 2002 opprettholder sitt klare syn på at samlokaliseringen burde gjennomføres på Huseby.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Samlokalisering av forsvarsstaben og Forsvarsdepartementet lokaliseres i eksisterende bygninger på Huseby."

"Planene for nye administrasjonsbygninger på Akershus festning for inntil 430 personer - skrinlegges."

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil med bakgrunn i de omfattende verneverdiene, samt kostnadene med nybygg på Akershus festning, ikke anbefale at det nye integrerte departementet lokaliseres som foreslått på Akershus. Komiteens medlem går inn for at eksisterende lokaliteter eller leide lokaler tas i bruk til formålet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at Forsvarets ledelses- og kommandostruktur er for ressurskrevende i forhold til Forsvaret for øvrig, og vil understreke betydningen av at målene for bemanningsreduksjon som ble fastsatt i Innst. S. nr. 342 (2000-2001) må følges opp. Dette medlem mener en ytterligere nedbemanning av FO utover vedtaket av 13. juni 2001 bør være fullt mulig.

4.2 Landforsvaret

Regjeringen foreslår at Hærens del av Forsvarets Innsatsstyrke (FIST-H) inngår i Brigade 12 og erstatter deler av dagens Brigade 12. Det vil bli arbeidet videre med å styrke den hurtige reaksjonsstyrkens tilknytning til en alliert enhet for internasjonale operasjoner. Telemark bataljon videreutvikles som en avdeling med høy reaksjonsevne og høy deployerbarhet.

Regjeringen foreslår å ta ut 20 selvstendige infanterikompanier fra territorialforsvaret.

Regjeringen foreslår å legge ned Haslemoen leir innen 31. juli 2004.

Forsvaret skal praktisere passiv rulleføring av de eldre årsklasser i Heimevernet og øke utnyttelsen av

allerede utdannede soldater og eksisterende materiell i Forsvaret.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil i det store og hele slutte seg til proposisjonens forslag om omorganisering av Hæren. Flertallet har merket seg at viktige investeringer til den foreslåtte hærstrukturen også skal skje i neste planperiode. Flertallet forutsetter at det sikres økonomisk rom for dette.

Flertallet er enig med Regjeringens forslag om å legge ned Haslemoen leir.

Flertallet har med tilfredshet merket seg at alle sivile og militære ansatte har fått annen jobb i Østerdalen Garnison. Flertallet vil vise til at Våler kommune har mulighet til å søke om omstillingsmidler fra Kommunal- og Regionaldepartementet, jf. Innst. S. nr. 342 (2001-2002). Flertallet vil videre vise til at alternativ bruk av leiren vil kunne gi mulighet for nye arbeidsplasser, f.eks. ved en etablering av trafikkkøyskolesenter. Flertallet forutsetter at Forsvaret i omstillingsperioden på vanlig måte rydder leiren og øvingsfeltet slik at det tilfredsstillter Statens Forurensingstilsyns krav. I forbindelse med avhending av leiren forutsetter flertallet at vanlige retningslinjer for miljø følges.

Komiteen vil gå imot forslaget om en passiv rulleføring av de eldste årsklassene i Heimevernet. Komiteen mener Regjeringens forslag betyr at Heimevernet kvitter seg med mange av sine viktigste menneskelige ressurser og at de dyktigste av Heimevernets befalskorps forsvinner. Komiteen vil vise til at det er i de eldste årsklassene at den bredeste lokalkunnskapen befinner seg i tillegg til sterke lokale kontaktnett, kvaliteter som særmerker Heimevernets avdelinger.

Komiteen vil imidlertid at det legges vekt på følgende forhold:

I forbindelse med tiltak mot terror viser komiteen til at Heimevernet har spesielle kvaliteter, ikke minst lokalkunnskap og tilstedeværelse over hele landet, som gjør at heimevernsavdelinger har potensial i seg til å være en viktig ressurs innenfor Norges sikkerhets- og beredskapsarbeid. Komiteen mener imidlertid at dersom potensialet som ligger i Heimevernet skal bli realisert, krever dette at heimevernsavdelinger og mannskaper gis en trening og et utstyr som gjør dem i stand til å håndtere forskjellige typer oppgaver. Dersom Heimevernet skal ha evne til mer fleksibelt å samarbeide med andre militære og sivile aktører i en anti-terrorberedskap, må det innebære en kvalitetsheving med endra større vekt enn i dag på spesialstyrker innenfor det totale Heimevernet.

Komiteen vil vise til at det er i de store byene med stor befolkningstetthet og institusjoner med stor symbolverdi og i sentra for industri og næringsliv, bl.a. oljeinstallasjoner, at terrortrusselen i Norge er størst. Komiteen mener Heimevernet bør spille en viktig

rolle i et samspill med samfunnets øvrige ressurser for å sikre slike steder.

Komiteen vil vise til at Heimevernet på 80-tallet fikk i oppdrag å opprette styrker med spesialutdannelse som kunne bidra til å motvirke sabotasje og terrortrusler. Slike ble etablert i de større byene. Komiteen mener at de nevnte avdelinger må rustes opp og ytterligere prioriteres innenfor norsk sikkerhets- og beredskapsarbeid. Komiteen mener videre at Heimevernets jegertrupper bør bemannes med frivillige og særlig egnede mannskaper blant vernepliktige. Komiteen mener det må stilles større krav til befalet i Heimevernet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, slutter seg til de økonomiske planrammer for Heimevernet som er beskrevet i kapittel 4.2.4, innenfor en styrkestruktur på 83 000 soldater. Flertallet vil overlate til Forsvarsdepartementet i samarbeid med forsvarssjefen og GIHV å utforme et opplegg for årlig trening som bedre ivaretar HVs behov enn et opplegg basert på passiv rulleføring av de eldste årsklasser.

Flertallet ber om at Forsvarsdepartementet holder Stortinget informert om fremdriften i dette arbeidet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det bør vurderes en omstrukturering som bl.a. innebærer at distrikter deler funksjoner eller slås helt sammen. Dette under forutsetning av at de økonomiske gevinstene som oppnås går uavkortet til å styrke heimevernsområdene og avsnittene i de aktuelle distriktene.

På bakgrunn av at Heimevernet utgjør det territorielle landforsvar ber komiteen om at Heimevernets oppgaver, organisering og struktur gjennomgås. Resultatet av dette arbeidet legges frem for Stortinget på egnet måte i løpet av planperioden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser nødvendigheten i å beholde den vedtatte struktur.

Brigade 12 opprettholdes som vedtatt og Forsvarets innsatsstyrke bygges opp til brigadenivå på Østlandet. De 20 selvstendige infanterikompaniene beholdes som en del av territorialforsvaret. Driften ved Haslemoen Leir fortsetter inntil videre. Heimevernet beholder den vedtatte struktur som omfatter 83 000 soldater.

Disse medlemmer går imot Regjeringens forslag om passiv rulleføring av de eldste årsklassene i Heimevernet. Dette vil i så fall bety at Heimevernet kvitter seg med mange av sine menneskelige ressurser og at de dyktigste av Heimevernets befalskorps forsvinner. Det er i de eldste årsklassene lokalkunnskap befinner seg i tillegg til sterke lokale kontaktnett, kvaliteter som særmerker Heimevernets avdelinger. Med sin lokalkunnskap og tilstedeværelse over hele landet, har heimevernsavdelinger potensial i seg til å være en

viktig reserve innenfor landets sikkerhets- og beredskapsarbeid. For at dette skal bli realisert, kreves det at heimevernsavdelinger og mannskaper og gis trening og utstyr for å kunne håndtere forskjellige typer oppdrag. For at Heimevernet skal ha evne til mer fleksibelt samarbeid med andre militære og sivile aktører i en antiterrorberedskap, bør det innebære en kvalitetsheving med enda større vekt på spesialiststyrker innenfor det totale Heimevernet.

Heimevernets jegertrupper bør bemannes med frivillige og særlig egnede mannskaper, også blant vernepliktige. Det må stilles større krav til befalet. Heimevernet utgjør i dag det territorielle landforsvar. Oppgaver, organisering og struktur gjennomgås og legges snarest fram for Stortinget.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at plassering av FIST-H i Brig 12 vil innebære en uheldig forskjell i organisering av FIST-H i krigstid og fredstid. FIST-H vil ha trening, våpen, utstyr og organisasjon som til enhver tid passer best for utenlandsoppdrag, og også til å bli tilpasset i en ny nordisk brigade. FIST-H vil bli et fremmedelement i en norsk brigademodell og bør heller ha en frittstående og fleksibel organisasjonstilknytning. Man kan unngå et nytt stabsapparat ved å innordne FIST-H til eksisterende 6. divisjon. Dette medlem vil gå inn for at Brig 12 nedlegges, og vil be Regjeringen utrede andre alternativer for innordning av FIST-H, og vil spesielt peke på innordning til 6. divisjon som et aktuelt alternativ. Dette medlem vil peke på at en plassering av FIST-H i 6. divisjon også i fredstid, med stor sannsynlighet vil innebære innsparing av milliardbeløp. Dette medlem vil videre støtte Regjeringens forslag om å legge ned 20 feltkompanier.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede andre aktuelle alternativer for plassering av FIST-H, deriblant innordning av FIST-H under 6. divisjon. Brigade 12 nedlegges i sin helhet. Det forutsettes at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med saken på en egnet måte i løpet av 2002."

Dette medlem går videre inn for at Haslemoen opprettholdes. Dette medlem mener det er uheldig at å legge ned Haslemoen som har nyoppustet verksted, lagerhaller, forlegninger m.m. bare 30 km fra Terningmoen. Det er investert i dobbelt utstyr for videokonferanse, fiberoptikk i bakken og nytt IT-utstyr på Haslemoen. Det vil ikke være rasjonelt om tilsvarende fasiliteter som finnes på Haslemoen må bygges opp på Terningmoen. Merknadene ved dette må tas med i regningen for å vurdere lønnsomheten av nedlegging av Haslemoen. Dette medlem mener at med flytting av hele Østerdalen Garnison fra Terningmoen til Haslemoen, i stedet for flytting motsatt vei, ville Forsvaret unngått investeringskostnadene ved å bygge opp igjen de installasjonene man allerede har på Hasle-

moen, og Forsvaret kunne da utnyttet ledige mannskapsforlegninger (400) på Haslemoen som i dag står tomme.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om opprettholdelse av Haslemoen, med sikte på en rasjonell utnyttelse og samordning av ressursene mellom Haslemoen og Terningmoen."

Komiteens medlem fra Senterpartiet har merket seg at det er økonomiske argumenter som anføres og ikke forsvarspolitiske vurderinger som ligger til grunn som beslutningsgrunnlag når det gjelder omstilling av Landforsvaret i proposisjonen.

Dette medlem vil opprettholde Brigade 12 som en fullverdig brigade, og FIST-H som en selvstendig enhet. Dette medlem vil opprettholde Haslemoen leir. Dette medlem går videre inn for å beholde de 20 selvstendige infanterikompaniene i Forsvarsstrukturen. Dette medlem viser for øvrig til merknad under 5.3.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter forhøyes med	107 000 000
		fra kr 4 354 933 000 til kr 4 461 933 000	

Dette medlem mener forslaget om passiv rulleføring er uforsvarlig i forhold til oppgavene Heimevernet skal løse. Dette medlem har merket seg at flertallet i komiteen ønsker å opprettholde en HV-styrke på 83 000, men innenfor reduserte økonomiske rammer. Dette medlem mener at reduserte rammer vil med-

føre en kraftig redusert øvingsaktivitet. Dette medlem vil ikke redusere bevilgningene til Heimevernet og går imot Regjeringens forslag om kutt i Heimevernet på 630 mill. kroner. Dette medlem viser for øvrig til merknad under 5.3.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med	135 000 000
		fra kr 699 842 000 til kr 834 843 000	

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti foreslår at bevilgningene til Hæren for 2002 økes med 50 mill. kroner netto, som er 57 mill. kroner mindre enn Regjeringen foreslo, og viser til alternativt bevilgningsforslag for inneværende år.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at driftsutgiftene til Heimevernet må økes med 50 mill. kroner.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter forhøyes med	50 000 000
		fra kr 699 842 000 til kr 749 842 000	

4.3 Sjøforsvaret

Forsvaret skal administrere og drifte Hauk-klassen MTB-er fra Haakonvern orlogsstasjon (HOS) og videreføre Olavsvern som base under HOS.

Regjeringen foreslår at utfasingen av KNM Horten utsettes til senest 31. desember 2005.

Regjeringen legger ikke opp til videre norsk deltakelse i Prosjekt Viking. Tiltaket vil gi en innsparing på 47 mill. kroner i perioden 2002-2005.

Regjeringen foreslår å fase ut og avhende tre landgangsfartøyer. Utfasingen vil gi en innsparing på 36 mill. kroner i perioden 2002-2005.

Regjeringen legger ikke opp til å bygge en ny og utvidet dokk for fregattene i Fridtjof Nansen-klassen på HOS. Sjøforsvaret vil kjøpe nødvendige verftstjenester i åpen konkurranse på det sivile markedet.

Regjeringen legger ikke opp til å oppgradere Kystradar Sør). Radarkjeden i Sør-Norge (Kystradar Sør).

vil bli nedlagt i løpet av 2003. Tiltaket innebærer en innsparing på ca. 24 mill. kroner i perioden 2002-2005.

Regjeringen legger ikke opp til å etablere en Maritim overvåkingssentral på Haakonsvern orlogsstasjon. Tiltaket innebærer en innsparing på ca. 54 mill. kroner i perioden 2002-2005.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti,

- Utvidelse av dokken forskyves med ett år sammenlignet med tidligere planer	85 mill. kroner
- Det investeres ikke i vedlikeholdshall for plastfartøyer ved Haakonsvern (dette medfører en ytterligere innsparing på 31 mill. kroner i 2006)	130 mill. kroner
- Redusert omfang av minejaktssystem	20 mill. kroner
Sum	235 mill. kroner

Flertallet har merket seg at Regjeringen legger opp til å avslutte kontraktsforhandlingene for MTB Skjold-klassen i løpet av høsten 2002. Flertallet forutsetter at Regjeringen så snart forhandlingene er fullført, kommer tilbake til Stortinget med forslag til anskaffelsesprosjekt slik at byggingen kan iverksettes så snart som mulig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, slutter seg til de øvrige forslag og tiltak som berører Sjøforsvarets struktur og organisasjon.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil for øvrig understreke at det er viktig å sikre en god, fleksibel og kostnadseffektiv løsning for hvor MTB-ene skal være stasjonert mht. driftsutgifter. Stasjoneringen må imidlertid ikke redusere tilstedeværelsen i nord. Den sjømilitære tilstedeværelsen i nord bør vurderes økt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser nødvendigheten av å beholde den vedtatte struktur for Sjøforsvaret. Disse medlemmer vil vise til at tilstedeværelse i norske havområder både av Kystvakten og Sjøforsvaret er av stor betydning for Norges troverdighet som sjønasjon. Det kan påpekes at 90 pst. av Norges havområde ligger nord for Brønnøysund og at i dette området befinner det seg naturressurser som fisk og olje/gass. Her er også problematikken rundt den norsk/russiske gråsonen, Smuthullet, Smuthavet, samt sokkelen rundt Svalbard. Et sterkt sjøforsvar med flest mulig fartøyer i kontinuerlig drift vil være viktig for norsk suverenitetshevdelse - og kanskje avgjørende for en god og endelig avtale med Russland om delelinjen.

For å sikre Norges forhandlingsposisjon ved nyan-skaffelse av undervannsbåter, legges det opp til å sikre videre deltagelse i Prosjekt Viking. For å sikre mobili-

menter det er behov for å bygge en utvidet dokk for fregattene i Fridtjof Nansen-klassen ved Haakonsvern. Flertallet vil vise til at fregattene som fases inn i strukturen fra 2005, må vedlikeholdes enten ved Sjøforsvarets egne verksteder eller ved kjøp av tjenester fra sivil side. Flertallet går inn for at en utvidet dokk bygges. For å finansiere en utvidet dokk til en samlet kostnad av 235 mill. kroner innenfor denne helhetlige rammen, legger flertallet til grunn at dokken har byggestart i 2004 og ferdigstilles i 2006.

tet og fleksibilitet i forbindelse med oppdrag i krig og fred langs kysten, beholdes de tre langgangsfartøyene som er foreslått faset ut.

Disse medlemmer viser til kap. 5.3 i Forsvarsdepartementets budsjettproposisjon for 2002 og Nærings- og handelsdepartementets omtale av Tørrdokkprosjektet i Harstad beregnet for mulig vedlikeholds- og reparasjonskapasitet for Kystvaktskip og de nye fregatter. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen i denne sak går inn for at Sjøforsvaret vil kjøpe nødvendige verfts tjenester i åpen konkurranse på det sivile marked. Disse medlemmer finner det imidlertid naturlig med en noe grundigere utredning om disse spørsmål da en fast avtale om vedlikehold og reparasjon av stor marine og kystvaktskip i nærheten av virksomhetsområdet kan være av strategisk betydning for en vedvarende virksomhet. Disse medlemmer forutsetter i en slik situasjon at de ulike verfts gis samme vilkår i en eventuell anbudssituasjon for slik langsiktig avtale hvis utredningen konkluderer med et ønske om verftskapasitet og reparasjons- og vedlikeholdskompetanse i nærområdet til virksomhetsområdet.

Kystradarkjeden i Sør-Norge opprettholdes. Det etableres en maritim overvåkingssentral på Haakonsvern orlogsstasjon bl.a. for å oppfylle Norges forpliktelser i henhold til Schengen-avtalen.

Disse medlemmer mener også fortsatt at Olavsvern bør opprettholdes som en selvstendig orlogsstasjon for å kunne motta utenlandske marinefartøyer på en best mulig måte, samt sørge for et forsvarlig tilbud i nord om vedlikehold og reparasjon av ubåter og MTBer. På denne bakgrunn tas følgende forslag opp:

"Stortinget ber Regjeringen legge til grunn for forsvarsstrukturen at:

1. Norge deltar videre i ubåtprosjektet Viking.
2. De tre langgangsfartøyene beholdes.

3. Kystradarkjeden i Sør-Norge opprettholdes.
4. Olavsvern består som orlogsstasjon.
5. Den strategiske og operative nytteverdi av selvstendig reparasjons- og vedlikeholdskapasitet for store kystvaktskip og fregatter i nærrområder utredes før endelig beslutning om langsiktig løsning ferdigbehandles.
6. Det etableres en Maritim overvåkingssentral på Haakonssvern."

Komiteen vil vise til Innst. S. nr. 342 (2000-2001) og behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001) i forhold til etableringen av krisestyringskommando på Reitan. Komiteen mener en krisestyringskommando er viktig med tanke på maritim overvåking og etterretning. Komiteen viser til behandlingen av St.meld. nr. 17 (2001-2002) og oppfølging av dette da meldingen omhandler samordning av militære og sivile funksjoner i et moderne demokratisk og sårbart samfunn.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at kystovervåking må stå sentralt for Forsvaret i årene framover. Norge forvalter store verdier både når det gjelder fisk, olje og gass og har et stort ansvar for å beskytte disse ressursene.

Dette medlem vil komme tilbake til spørsmålet om Forsvaret skal være med på å delfinansiere en tørrdokk i Harstad. Forsvarets strategiske behov i denne regionen i åra som kommer synes uavklart, særlig med bakgrunn i de omfattende oppgavene det er å ta vare på våre store havområder i nord. Dette medlem viser til behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2002 hvor Sosialistisk Venstreparti legger fram forslag om at Regjeringen skal utrede om tørrdokk i Harstad kan bidra til å styrke kystvernet i denne regionen og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

Dette medlem støtter forslagene i proposisjonen om å legge ned Kystradar Sør, ikke etablere Maritim overvåkingssentral på Haakonssvern og ikke bygge ny fregattdokk på Haakonssvern. Dette medlem mener at den sivile verftskapasiteten i dette området er tilstrekkelig til å ivareta det nødvendige vedlikehold av Forsvarets skip, og ønsker ikke å prioritere bygging av ny dokk på Haakonssvern.

Dette medlem viser til beslutningen om å anskaffe 5 fregatter opprinnelig til om lag 15,4 mrd. kroner inkludert våpensystemer, bygg og anlegg. Dette medlem mener at det er grunn til å frykte at de nye fregattene blir langt dyrere, og viser til at fregattprosjektets leder, kommandør Per Erik Göranson til Dagens Næringsliv 7. mai 2002 uttalte at den samlede kostnad nå ligger an til å bli "over 20 mrd. kroner". Dette medlem forutsetter at forsvarsministeren vil

ta initiativ som innebærer at de rammene Stortinget har godkjent vil holdes.

Dette medlem foreslår at bevilgningene til Sjøforsvaret økes med 50 mill. kroner netto, noe som er 36 mill. kroner mindre enn Regjeringen foreslo, og viser til alternativt bevilgningsforslag for inneværende år.

Dette medlem støtter Regjeringens forslag om utfasing av KNM Horten til senest 31. desember 2005, og at det ikke legges opp til videre deltakelse i Prosjekt Viking. Dette medlem viser til at det er kastet bort flere titalls millioner på dette prosjektet. Dette medlem mener også det er positivt at Regjeringen foreslår å fase ut og avhende tre landgangsfartøyer.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Investeringen i nye MTB-båter og NSM sjømålsmissil skrinlegges og kontraktene termineres."

Komiteens medlem fra Senterpartiet er bekymret over at Regjeringen i proposisjonen svekker kystovervåkingen, på tross av Sårbarhetsutvalget klare advarsel mot nedbygging. Norges mest strategisk verdifulle ressurser er samlet langs kysten i sårbare gass- og oljeinstallasjoner og i store fiskeriressurser. Nedbygging av overvåkningsaktiviteten skaper økt risiko i norske farvann. For å sikre overvåknings- og beredskapsoppgavene, går dette medlem inn for Kystradar Sør oppgraderes og at det etableres en maritim overvåkingssentral ved Reitan. Dette medlem vil videre prioritere økt aktivitet Kystvakten jf. merknad under 5.3.

Dette medlem viser til flertallets innstilling i Innst. S. nr. 342 (2000-2001) som forutsetter at "Olavsvern underlagt Ramsund Orlogsstasjon, videreføres med redusert bemanning for å støtte MTB-våpenet og gi støtte til undervannsbåter ved behov." Dette medlem mener Olavsvern må underlegges Ramsund Orlogsstasjon. Fartøyene må få nødvendig vedlikehold i Nord-Norge. I Harstad er næringsstrukturene rundt en slik base allerede etablert, og dette medlem går inn for at det bygges en beredskaps- og vedlikeholdsbase for Sjøforsvarets fartøy i Harstad.

Dette medlem stiller seg undrende til at Regjeringen vil fase ut de tre gjenværende landgangsfartøyene. Denne omkampen fra St.prp. nr. 45 (2000-2001) begrunnes utelukkende ut fra økonomi. Dette medlem går inn for at første trinn i utvidelse av fregattdokken ved Haakonssvern startes opp i omleggingsperioden.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser for øvrig til merknad under 5.3 der dette medlems prioriteringer i omleggingsperioden framgår samlet.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

Kap. Post	Formål:	Kroner
1732	Sjøforsvaret	
1	Driftsutgifter forhøyes med fra kr 2 656 079 000 til kr 2 742 079 000	86 000 000

4.4 Luftforsvaret

Regjeringen vil iverksette utredninger med sikte på å identifisere operativt tilfredsstillende og kostnadseffektive løsninger for Forsvarets totale behov for transportflykapasitet. Regjeringen vil vurdere relokalisering av transportflyene i 335 skvadron til en annen flystasjon og en eventuell nedleggelse av Gardermoen flystasjon i forbindelse med avklaring av fremtidig løsning for Forsvarets transportfly. Luftfartsverket har uttrykt skepsis til ny og utvidet militær flyaktivitet ved Gardermoen. Den fremtidige utvikling på Kjeller vil avhenge av den generelle utviklingen innen Forsvarets Logistikkorganisasjon.

Regjeringen vil iverksette hurtige utredninger av alternative interimsløsninger med sikte på å identifisere operativt tilfredsstillende og kostnadseffektive løsninger for Forsvarets transportflykapasitet. Regjeringen tar sikte på at Forsvaret skal disponere strategisk transport- og tankflykapasitet innen 2010. En permanent løsning som også vil omfatte fremtidig organisering, utredes nærmere.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at proposisjonen viser til at fremtidig virksomhet på Gardermoen, Rygge og Kjeller vil bli vurdert i sammenheng med utvikling av fremtidens transportflykapasitet, og at proposisjonen ikke angir forslag til fremtidig organisering av Luftforsvarets base- og verkstedstruktur på Østlandet.

Komiteen viser til Innst. S. nr. 342 (2000-2001), der et flertall anmodet om å få seg forelagt forslag vedrørende fremtidig virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller, og at forslaget skulle behandles allerede i høstsesjonen 2001. Et flertall ønsket også en nærmere utredning av potensialet knyttet til utflytting av verkstedenheter fra FLO (Luft) og salg av Kjeller.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at en rekke utredninger og studier har behandlet disse forholdene både samlet og hver for seg. Flertallet mener det vil være svært ønskelig og nødvendig at det snarest tas en prinsippbeslutning på Luftforsvarets totale virksomheter på Gardermoen, Rygge og Kjeller.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker en snarlig avgjørelse på kampflyprosjektet og ser nødvendigheten av at det treffes en prinsipiell beslutning om en slik anskaffelse. Disse medlemmer mener det er uheldig å binde seg til et prosjekt uten at det er innhentet tilstrekkelig informa-

sjon og faglige vurderinger rundt de ulike alternativene. Valg av samarbeidsprosjekt må sees i sammenheng med en senere anskaffelse.

Disse medlemmer viser til at finansieringen og omfanget av norsk deltagelse i utviklingsarbeidet og senere leveranser må være inkorporert og ferdigforhandlet når Stortinget bli inviterte til beslutning. For disse medlemmer er det en selvfølge at deltagelse i og anskaffelse av nye kampfly må betales i tillegg til de normale forsvarsbudsjetttrammer og slås fast allerede nå. Disse medlemmer viser til forsvarsministerens brev til komiteen av 3. juni 2002 hvor det varsles at Regjeringen uten Stortingets godkjennelse har til hensikt å inngå en utviklingsavtale med en spesiell utenlandsk bedrift. Dette er ikke en akseptabel fremgangsmåte da deltagelse i kun ett utviklingsprosjekt automatisk vil medføre en viss binding når et endelig kjøp skal avgjøres. I henhold til brevet er det heller ikke sikret de nødvendige norske deltagelser eller leveranser i det utpekte samarbeidsprosjekt.

Disse medlemmer ser det som nødvendig at det også tas en snarlig avgjørelse med tanke på nyanskaffelser av transport-/tankfly. Forsvaret har et stort behov for en slik nyanskaffelse for å løse sine oppdrag, spesielt med tanke på internasjonale oppdrag.

Disse medlemmer mener fortsatt at Regjeringen burde ha fremmet forslag for Stortinget sist høst om å utnytte den opsjon Norge mottok fra USA om å anskaffe 4 nye Hercules transportfly utenfor tur, men konstaterer at Regjeringen foretrakk å utvise en total mangel på handlekraft når det var mulig å bytte ut de gamle flyene mot nye enda et slikt bytte ikke ville betydd noen endringer i det såkalte presset i norsk økonomi. Det eneste resultat ville vært at de samme flyvere, de samme vedlikeholdsmannskaper og den samme administrasjon ville fått nye fly til erstatning for de mer enn 30 år gamle man sliter med å holde i luften. Det ville vært besparelser ved å slippe å leie fly fra det svenske flyvåpen og fra sivile flyselskaper.

Disse medlemmer finner det riktig å opplyse at de tre siste forslag er identisk til forslag Fremskrittspartiet og Høyre fremmet i Innst. S. nr. 342 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet går inn for at Gardermoen flystasjon opprettholdes. Disse medlemmer vil peke på at Luftforsvaret for kort tid siden har lagt ned investeringer på i overkant av en milliard på Gardermoen. Flystasjonen sto ferdig i 1996 og er Forsvarets mest moderne. Luftforsvarets seks Hercules

transportfly stasjoneres og vedlikeholdes her. Disse medlemmer viser til at tidligere utredninger og praksis tilsier at dette er den beste lokalisering i forhold til behov.

Disse medlemmer vil peke på at relokalisering ved Rygge krever betydelige investeringer for å håndtere transportflyene, og i tillegg vil det komme kostnader på grunn av miljøkrav ved nybygging.

Disse medlemmer vil understreke behovet for god ressurskontroll og helhetlig behandling av nye strukturtiltak i Forsvaret, slik at flere feilinvesteringer unngås. Når Forsvaret allerede nå ber om en vurdering av Gardermoen, framstår det på mange måter som en ny feilinvestering, bare få år etter at investeringen er foretatt.

Disse medlemmer stiller spørsmål ved Luftforsvarets motforestillinger mot utvidet militær aktivitet ved Gardermoen. Argumentet om at økt helikopteraktivitet er problematisk, er vanskelig å forstå når en sammenligner antall flygninger og kapasitet ved Gardermoen med for eksempel Bergen lufthavn. Disse medlemmer mener at det er ingenting nå som tilsier at det ikke er kapasitet ved Gardermoen til økt militær aktivitet.

Disse medlemmer ber om at Regjeringen i prosessen med å klargjøre framtidig tank- og transportflykapasitet, vekter løsninger som kan løses gjennom OPS. Slike løsninger gir stor grad av mobiliserbar kapasitet i krise og krig, men til lavere kostnader i fredstid, og gir rom for økte investeringer på andre områder som Forsvaret ellers ikke ville kunne prioritere. OPS-løsninger brukes for transportfly i bl.a. USA og vurderes nå for tankfly i Storbritannia.

Komiteens medlem fra Senterpartiet går inn for å opprettholde Luftforsvarets drift ved Gardermoen .

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti foreslår at bevilgningene til Luftforsvaret økes med 100 mill. kroner, noe som er 95 mill. kroner mindre enn Regjeringen foreslo, og viser til alternativt bevilgningsforslag for inneværende år.

4.5 Forsvarets logistikkorganisasjon

Regjeringen foreslår å iverksette etableringen av en felles investerings- og utviklingsorganisasjon i henhold til Stortingets vedtak ved behandlingen av St.prp. nr. 55 (1999-2000), jf. Innst. S. nr. 25 (2000-2001). Det foreslås videre at den felles investerings- og utviklingsorganisasjonen etableres et år tidligere enn den opprinnelige tidsplanen i ovennevnte proposisjon og innstilling. Det vil si at den felles investerings- og utviklingsorganisasjonen skal være ferdig etablert innen utgangen av 2002 og ikke innen 2003 som opprinnelig ble lagt til grunn. Videre anbefales det å etablere en såkalt "lett" investerings- og utviklingsorganisasjon.

Arbeidet med å forberede en forsering av fase 3 igangsettes umiddelbart og vil pågå parallelt med fase 1 og 2. Regjeringen fremmer imidlertid ingen anbefaling om konkrete organisasjonstiltak i fase 3 nå. Regjeringen tar for øvrig sikte på å gjennomføre en strategivurdering av virksomhetsområdet informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) for å klargjøre hvilken rolle Forsvaret skal ha i fremtiden, bl.a. i forhold til totalforsvaret. En slik vurdering vil gi premisser for organiseringen og dimensjoneringen av IKT-tjenesten i Forsvaret, herunder FLO/IKT.

Regjeringen fremmer ingen konkret anbefaling om valg av en ny tilknytningsform (forvaltningsbedrift, statsforetak, aksjeselskap m.v) for FLO nå, men vil vurdere alternative tilknytningsformer som en integrert del av arbeidet med den videre organisering av alle elementene i FLO (FLO fase 2 og fase 3). En eventuell anbefaling om å velge en annen tilknytningsform for hele eller deler av FLO, vil bli fremmet for Stortinget i egen proposisjon, i tråd med Stortingets føringer i Innst. S. nr. 25 (2000-2001).

Komiteens merknader

Komiteen vil vise til at Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) er opprettet for å effektivisere logistikkfunksjonene i Forsvaret, og at FLO har fått en nøkkelrolle i effektiviseringen av Forsvaret. Komiteen vil videre vise til at program GOLF skal gi FLO de virkemidler som er nødvendige for å få til en effektivisering av logistikkfunksjonene.

Komiteen vil vise til tidligere negative erfaringer med komplekse informasjonssystemer og vil derfor be om at alle sider løpende vurderes og at Stortinget blir informert i de årlige statsbudsjett etter hvert som prosjektet utvikles, herunder også de kostnadmessige sider.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) er opprettet for å effektivisere logistikkfunksjonene i Forsvaret, og at FLO har fått en nøkkelrolle i å innfri de forventninger som Stortinget har til innsparinger i Forsvaret. Disse medlemmer viser videre til at program GOLF skal gi FLO de virkemidler som er nødvendig for å få til en effektivisering av logistikkfunksjonene, og mener at det er grunn til å reise tvil om hvorvidt GOLF slik det nå planlegges er kostnadseffektivt og vil kunne bidra tidsnok.

Disse medlemmer ber Regjeringen om å vurdere om ikke det systemet som Luftforsvaret allerede har utviklet, og som er et identisk IT-system for lønn, økonomi- og materiellforvaltning kan gjenbrukes og utvides for å spare utviklingskostnader. Disse medlemmer vil også påpeke at ved valg av nyutvikling i stedet for gjenbruk av Luftforsvarets løsning, vil det ta lengre tid før dette systemet er operativt. Disse medlemmer viser til at Regjeringen påpeker i proposisjonen at implementering av GOLF er en forutset-

ning for de innsparinger på 1,0-1,5 mrd. kroner årlig i perioden 2004-2008. Forsinkelsen som følger av nyutvikling i stedet for gjenbruk, kan dermed gi en betydelig merkostnad i Forsvaret på antydningssvis 3,0-4,5 mrd. kroner i perioden 2005-2007.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å innføre som prinsipp at sivil kompetanse og ledelse skal ha flertall i prosjekt- og logistikkorganisasjoner i Forsvaret, dvs. FLO (med underavdelinger), Forsvarsbygg og de særskilte prosjektorganisasjonene."

"Stortinget ber Regjeringen om å foreta en gjennomgang av samtlige prosjektorganisasjoner i Forsvaret for å vurdere hvilke som bør tilføres økt kompetanse og om flere slike organisasjoner bør legges direkte under FLO."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til saken om avhending av beltevogner, hvor Forsvaret valgte å destruere sine BV 202 til store kostnader, framfor å overføre disse til sivile hjelpeorganisasjoner osv. Disse medlemmer ber Regjeringen om å etablere en praksis for Forsvaret hvor en søker å unngå at materiell som er brukbart for sivile formål kastes.

4.6 Bruk av bortsetting som virkemiddel i omstillingen av Forsvaret

Regjeringen vil benytte bortsetting av virksomhet som et virkemiddel i omstillingen og moderniseringen av Forsvaret. I 2002 skal Forsvarets konsept og metode for bortsetting være innført.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen vil benytte seg av bortsetting som et virkemiddel i omstillingen av Forsvaret. Komiteen viser i denne sammenheng til Innst. S. nr. 342 (2001-2002). Komiteen vil understreke at årsverksreduksjonene ikke må resultere i økte kostnader ved økt bruk av eksterne konsulenter eller bortsetting av arbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er meget tilfreds med at Forsvaret kan nyte godt av en aktiv konkurranse på de områder som egner seg for sivile bedrifter som leverandører til Forsvaret. For at det militære forsvaret kan konsentrere seg om sine egentlige oppgaver bør flest mulig tjenester kjøpes fra sivile vare- og tjenesteprodusenter, men da under den klare forutsetning at det ikke dreier seg om de tjenester Forsvaret må sikre seg en egen kompetanse på i tilfelle krig eller krigslignende situasjoner.

5. KOSTNADER OG ØKONOMISKE RAMMER

5.1 Metodisk grunnlag

Stortingets behandling av St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), førte til en rekke endringer av foreslått struktur og organisasjon i proposisjonen. Under stortingsbehandlingen var det ikke mulig å fremskaffe full oversikt over alle direkte og indirekte konsekvenser av disse endringene. Et flertall i forsvarskomiteen anmodet derfor - umiddelbart etter behandlingen - Forsvarsdepartementet om å fremskaffe mest mulig nøyaktige beregninger av kostnadene ved den vedtatte strukturen. Arbeidet ble igangsatt i nært samarbeid med Forsvarets overkommando, Forsvarets forskningsinstitutt og Forsvarets bygnings-tjeneste, nå Forsvarsbygg.

Beregningene er utført med det meget omfattende simuleringeverktøyet "KOSTMOD" og er basert på et meget betydelig tallmateriale. Det er enighet i Forsvaret om at det ikke foreligger noe bedre verktøy for å foreta slike omfattende strukturkostnadsberegninger som forslagene om økonomiske rammer og behov er basert på. Det må imidlertid understrekes at beregningene inneholder usikkerheter. Dette henger blant annet sammen med det omfattende arbeid som pågår med å utforme nye oppsetningsplaner for både styrkestrukturen og fredsorganisasjonen. Videre er det tidligere erfart en iboende tendens til å undervurdere kostnader i denne type arbeid selv om man legger vekt på å styrke den sentrale kontroll med alle inngangsdata. Usikkerheten skyldes også forhold utenfor Forsvarets kontroll knyttet blant annet til prisstigningen på forsvarsmateriell og på andre varer og tjenester som Forsvaret er avhengig av. I tillegg er den påbegynte omleggingen av Forsvaret så omfattende og krevende at ingen kan garantere at den går nøyaktig som planlagt eller nøyaktig hvilke innsparinger den vil gi. Beregningene gir imidlertid så nøyaktige anslag som det er mulig å fremskaffe ut fra det vi vet i dag.

5.2 Økonomiske rammer

Nye kostnadsberegninger for omleggingsperioden 2002-2005 ble oversendt Stortinget i brev av 31. august 2001 og presentert i St.prp. nr. 1 (2001-2002). Totalkostnadene var beregnet til 121,6 mrd. 2001-kroner. Omregnet til 2002-kroner tilsvarer dette 123,6 mrd. kroner. Kvalitetssikringen av beregningene har ikke endret de kostnadene som ble presentert i St.prp. nr. 1, men de endringsforslag som foreslås i denne proposisjonen gir innsparinger i størrelsesorden 5,6 mrd. kroner på den totale kostnaden for perioden 2002-2005. Totalkostnadene for perioden blir derved på 118,0 mrd. kroner. Dette beløpet utgjør basis for Forsvarets behov for økonomiske rammer i omleggingsperioden, og angir hva strukturen med de endringer som foreslås i denne proposisjonen vil koste. Kutt-/reduksjonsforslagene er gitt i proposisjonen på side 39 (tabell 5.1)

Regjeringen legger til grunn at Forsvaret i omleggingsperioden 2002-2005 samlet skal tilføres 118 mrd. kroner som tilsvarer kostnadene ved den justerte struktur. I gjennomsnitt gir dette et årlig bevilgningsbehov på 29,5 mrd. kroner i perioden. Rammen omfatter alle utgifter over forsvarsbudsjettet, inkludert utgifter til internasjonale operasjoner og anti-terroriltak (herunder aktivitet i og rundt Afghanistan). Det er imidlertid et unntak for 2002 som følge av at Regjeringen i St.prp. nr. 39 (2001-2002) har foreslått å tilleggsbevilge til sammen 546 mill. kroner for å finansiere norsk deltakelse i Afghanistan og nasjonale sikringstiltak.

Ut fra de årlige behov legger Regjeringen opp til en gradvis opptrapping av bevilgningene til Forsvaret i perioden 2002-2005. For 2002 foreslår Regjeringen at forsvarsbudsjettet øker med 1,043 mrd. kroner i forhold til saldert budsjett, jf. Budsjett-innst. S. nr. 7 (2001-2002), slik at den ordinære ramme for inneværende år blir på 28,7 mrd. kroner. Med de ekstra midlene som er foreslått tilleggsbevilget til deltakelsen i Afghanistan, blir nivået på 29,246 mrd. kroner. Dette gir en økning på 5,7 pst. i forhold til saldert budsjett. Dessuten er Regjeringen innstilt på å fremme forslag om en bevilgning på ytterligere om lag 425 mill. kroner i 2002 dersom deployering av fire F 16 jagerfly til "Operation Enduring Freedom" finner sted.

Det betyr at det i 2002 vil tilleggsbevilges ca. 1 mrd. kroner til kampen mot terrorisme.

Forsvarsplanleggingen skal innrettes mot de økonomiske rammene som foreslås, men Regjeringen vil tilpasse oppfølgingen av rammene til helheten i de årlige budsjettopplegg ut fra utviklingen i den økonomiske situasjonen.

Regjeringen legger videre opp til at forsvarsbudsjettet i 2003 videreføres på samme nivå som den ordinære rammen i 2002, skal øke til 29,7 mrd. kroner i 2004 og til 30,9 mrd. kroner i 2005. Økningen fra saldert budsjett i 2002 til den foreslåtte ramme i 2005 er på 11,7 pst. Når det gjelder budsjettmidler til Forsvaret, eksklusive merutgifter til internasjonale operasjoner, vil det i 2002-2005 avsettes 11,8 mrd. kroner mer enn i forrige periode. Det utgjør en økning på 11,7 pst. En slik økning på forsvarsbudsjettet innebærer et unikt løft når det gjelder satsing på Forsvaret etter den kalde krigens slutt.

Selv med denne satsingen på Forsvaret, er struktur og virksomhet noe redusert i forhold til de vedtak som Stortinget gjorde i juni 2001. Den struktur som Stortinget vedtok, ble betydelig dyrere enn det Stortinget hadde grunnlag for å ha oversikt over ved behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001), og innebar en kostnad som ville ha krevd et årlig budsjettnivå nærmere 12 pst. høyere enn dagens.

Dette, i tillegg til at det er aktuelt å tilføre Forsvaret ytterligere om lag 1 mrd. kroner i ekstra midler til deltakelse i Afghanistan i 2002 og til nasjonale sikringstiltak, har medført at den struktur og virksomhet som Stortinget vedtok i juni i fjor, vanskelig lar seg fullfinansiere.

Det er lagt vekt på å gjennomføre justeringer av strukturen som gir rask og varig reduksjon i bevilgningsbehovet. Det har vært viktig å unngå tiltak som skyver på og forsterker problemene. Slike tiltak ville først og fremst ha vært å utsette nødvendige investeringer til etter 2005. En slik strategi vil imidlertid kun svekke Forsvaret. I forslaget inngår likevel en utstrekning av betalingsplanen for MTB-Skjold i tid sammenlignet med de planene som lå til grunn for kostnadsberegningene. Dette skyldes at leveringsperioden blir lengre enn tidligere anslått.

Rammen for investeringer vil være på 42,0 mrd. kroner i perioden. Dette tilsvarer 35,6 pst. av den totale rammen, stigende fra 32,4 pst. i 2002 til 37,9 pst. i 2005. Økte investeringer er et sentralt virkemiddel i omstillingen og moderniseringen av Forsvaret. Materiellinvesteringenes del vil utgjøre om lag 30,8 mrd. kroner. Dette utgjør 26,1 pst. av totalrammen, men stigende fra 23,7 pst. i 2002 til 29,4 pst. i 2005. Denne kraftige økningen mot slutten av perioden gjenspeiler satsingen på modernisering etterhvert som EBA-investeringer som er kritiske for omstillingen, blir igangsatt og gjennomført. Det vil også ta noe tid å gjennomføre de nødvendige forberedelser til de mange og viktige materiellinvesteringer som det legges opp til å gjennomføre.

Den øvre rammen til internasjonale operasjoner foreslås satt til gjennomsnittlig 900 mill. kroner per år i perioden etter 2002. Dette vil bety betydelige innskrenkninger av Norges internasjonale bidrag. Imidlertid er Forsvaret i dag enda sterkere involvert i i internasjonale operasjoner enn tidligere, med meget betydelige bidrag både i Kosovo og i Afghanistan. Situasjonen som har oppstått etter terrorangrepene 11. september 2001 krever at Norge oppfyller sine allianseforpliktelser. Det er viktig å unngå reduksjoner i nivået på norsk deltakelse i internasjonale operasjoner som får negative konsekvenser for samarbeid med allierte og koalisjonspartnere.

Det er avgjørende viktig å sikre evnen til den krevende og helt nødvendige omleggingen av Forsvaret i de fire årene fra 2002 til 2005. Regjeringen legger derfor vekt på at det i denne perioden vil være nødvendig fra år til år å vurdere enkelte midlertidige tiltak. De gjennomgripende endringer i praktisk talt alle deler av Forsvaret som følge av omleggingen, skaper en rekke praktiske flaskehalsar, for eksempel når det gjelder omfanget av førstegangstjeneste i omleggingsperioden. Det legges opp til at inntaket av vernepliktige reduseres midlertidig med inntil 10 pst. av årsklassen i 4-årsperioden. Andre tiltak vil kunne berøre trenings- og øvingsnivå og vedlikehold av eiendommer, bygg og anlegg.

Regjeringen foreslår at det samlet gis en netto rammeøkning på forsvarsbudsjettet for 2002 på 1043,082 mill. kroner slik at budsjett øker fra 27 656,918 mill. kroner til 28 700 mill. kroner. I tillegg er det i St.prp. nr. 39 (2001-2002) foreslått en tilleggsbevilgning på 546 mill. kroner fordelt med ca. 476 mill. kroner for å finansiere norsk deltakelse i Afghanistan og ca. 70 mill. kroner til nasjonale sikringstil-

tak. Regjeringen er innstilt på å øke tilleggsbevilgningen til operasjonene i Afghanistan med ytterligere om lag 425 mill. kroner for å finansiere eventuell deployering av fire F-16 jagerfly.

5.3 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil vise til at Forsvaret i omleggingsperioden 2002-2005 samlet skal tilføres 118,039 mrd. kroner som tilsvarende kostnadene ved den justerte strukturen. Dette gir et årlig gjennomsnittlig bevilgningsbehov på 29,5 mrd. kroner i perioden. Flertallet vil slutte seg til rammen på 118,038 mrd. kroner i planperioden .

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet legger til grunn de vedtak som ble fattet i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), for videreføring av den vedtatte strukturen i Forsvaret. Disse medlemmer ser det derfor som nødvendig og naturlig å følge opp de fattede vedtak. Dette innebærer at de økonomiske rammer må reguleres i henhold til den vedtatte strukturen. Regjeringen legger opp til en reduksjon i den vedtatte strukturen som har alvorlige og dyptgripende konsekvenser for Forsvaret. Disse medlemmer går derfor inn for å opprettholde den vedtatte strukturen og at budsjettet tar dette som et utgangspunkt, slik at den totale strukturkostnaden for perioden 2002-2005 utgjør 123,6 mrd. kroner (2002-kroner). Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen i St.prp. nr. 55 (2001-2002) feilaktig påstår at "den struktur som Stortinget vedtok, ble betydelig dyrere enn det Stortinget hadde grunnlag for å ha oversikt over ved behandlingen av St.prp. 45 (2000-2001)". Enda verre blir det når Regjeringen forsøker å skjule sine brutte løfter ved å hevde at den struktur som ble vedtatt i fjor vanskelig lot seg fullfinansiere som følge av deltagelse i Afghanistan og nasjonale sikringstiltak etter 11. september 2001. I brev til Fremskrittspartiets gruppe etter fremleggelsen av Sem-erklæringen og i Regjeringens erklæring til Stortinget som statsministeren leste fra Stortingets talerstol ble fullfinansiering lovet og da var det klart at Norge skulle delta i kampen mot terrorisme, samt iverksette nasjonale tiltak og kostnaden av den vedtatte struktur var kjent. Disse medlemmer mener at regjeringen Bondevik IIs brutte forsvarsløfter er ynkelige og dette forsterkes av de håpløse og helt feilaktige forsøk på bortforklaringer. Særlig bedrøvelig er det at Høyre svikter totalt de forslag partiet sto sammen med Fremskrittspartiet i Innst. S. nr. 342 (2000-2001), nemlig forslag 16 om finansiering i tillegg til rammen av kampfly, transportfly, deltagelse i internasjonale operasjoner, samt bibeholdelse av gjenkjøpsordningen.

Disse medlemmer viser til at etter at en Regjering på nytt har sviktet sine klare og forpliktende løfter til befolkningen og Forsvaret er forutsigbarheten om de budsjettmidler Forsvaret kan planlegge basert på enda

dårligere enn tidligere. Når dette sees på bakgrunn at noe av hovedgrunnlaget for Forsvarsstudien og langtidsplanen i St.prp. 45 (2000-2001) var å sikre nettopp forutsigbarhet etter mer enn et tiår med uforutsigbarhet er situasjonen verre enn noen gang.

Slik disse medlemmer ser det er det nå tvungende nødvendig å innføre mer forutsigbare langtidsbudsjetter for det norske Forsvaret og disse medlemmer tar på denne bakgrunn opp følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede og legge frem forslag om et 4-årig langtidsbudsjett for Forsvaret, gjerne basert på en tilpassing av et tilsvarende system i Danmark."

Disse medlemmer fremmer følgende forslag :

"Stortinget legger til grunn en ramme på NOK 123,6 mrd. kroner for forsvarsbudsjettet i perioden 2002-2005."

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til forslag II.

Flertallet vil understreke at rammen på 118,039 mrd. kroner er til for å finansiere forsvarsstrukturen, og at operasjonene i Afghanistan finansieres utenfor denne rammen.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, vil for øvrig slutte seg til proposisjonen om at

"... Det er avgjørende viktig å sikre evnen til den krevende og helt nødvendige omleggingen av Forsvaret i de fire årene fra 2002 til 2005. Regjeringen legger derfor vekt på at det i denne perioden vil være nødvendig fra år til år å vurdere enkelte midlertidige tiltak."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil innenfor rammen på 118,039 mrd. kroner ha en annen innfasing enn proposisjonens forslag. Disse medlemmer vil med unntak av bevilgningen til drift av redningshelikoptertjenesten på 30 mill. kroner og til en økning til drift av Heimevernet på 50 mill. kroner forskyve økningene i budsjettet til 2003. Disse medlemmer viser til at Regjeringen foreslår en økning på budsjettet for 2002 midt i året, og at Regjeringen legger opp til 0-vekst i 2003. Disse medlemmer er enige i Regjeringens forslag til bevilgninger for 2004 og 2005.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener at rammen på 118 mrd. kroner skal innføres på følgende måte:

2002	28,7 mrd. kroner
2003	28,7 mrd. kroner
2004	29,7 mrd. kroner
2005	30,9 mrd. kroner

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet legger til grunn de vedtak som ble fattet i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), for videreføring av den vedtatte strukturen i Forsvaret. Disse medlemmer ser det derfor som nødvendig og naturlig å følge opp de fattede vedtak. Dette innebærer at de økonomiske rammer må reguleres i henhold til den vedtatte strukturen. Regjeringen legger opp til en reduksjon i den vedtatte strukturen som har alvorlige og dyptgripende konsekvenser for Forsvaret. Disse medlemmer går derfor inn for å opprettholde den vedtatte strukturen og at budsjettet tar dette som et utgangspunkt, slik at den totale strukturkostnaden for perioden 2002-2005 utgjør 123,6 mrd. kroner (2002-kroner).

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti går ikke inn for den foreslåtte rammen på 118 mrd. kroner i planperioden, men mener at en øvre ramme for perioden på 100 mrd. kroner er tilstrekkelig.

Dette medlem mener at det fremdeles er rom for betydelige innsparinger og mer rasjonell drift i Forsvaret, og at dette potensialet må realiseres. Dette medlem vil påpeke at det knytter seg stor økonomisk usik-

kerhet til de rammene som settes i denne proposisjonen, og viser til at det er under planlegging flere større prosjekter med sannsynlig kostnadssprekk. Dette medlem ber Regjeringen sette fokus på bedret prosjektstyring og samordning av ressursene i Forsvaret slik at midlene kan utnyttes mer effektivt. Dette medlem viser for øvrig til Sosialistisk Venstrepartis stemmegivning under behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), samt Budsjett-innst. S. nr. 7 (2001-2002).

En økt vektlegging av sivil kompetanse og deltakelse i prosjektstyringen vil etter dette medlems oppfatning kunne bidra til en bedre styring av ressursene, og dette medlem fremmer derfor en rekke forslag om dette jf. forslag fra mindretall.

Dette medlem mener at det er rom for betydelige innsparinger i driften av Forsvaret gjennom mer effektiv og rasjonell drift, og foreslår at Forsvaret pålegges en effektiviseringsgevinst på 150 mill. kroner på de ulike drifts- og investeringskapitlene innenfor forsvarsbudsjettet for inneværende år, og viser til innstillingen til St.prp. nr. 63 (2001-2002), Revidert nasjonalbudsjett under kap. 2309.

Dette medlem fremmer følgende alternative bevilgningsforslag for inneværende år:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
Utgifter:			
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter økes med	50 000 000
		fra kr 4 354 933 000 til kr 4 404 933 000	
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	50 000 000
		fra kr 2 656 079 000 til kr 2 697 003 000	
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	100 000 000
		fra kr 3 751 976 000 til kr 3 791 716 000	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold økes med	155 000 000
		fra kr 6 266 846 000 til kr 6 421 846 000	

Komiteens medlem fra Senterpartiet går inn for at Forsvaret i omleggingsperioden 2002-2005 tilføres 118,39 mrd. kroner. Dette medlem har imidlertid en annen prioritering av disse midlene i omleggingsperioden enn det flertallet legger opp til. Dette medlem er på mange områder uenig i de nedskjæringer som foreslås og de investeringsplaner som fremgår av proposisjonen. Dette medlem viser til øvrige merknader der dette medlems prioriteringer fremgår.

Dette medlem viser til at Senterpartiet går imot investeringer i Regionfelt Østlandet som i omleggingsperioden er beregnet til 1 879 000 000 kroner. Dette medlem mener videre at FO og FD bør samlokalisere

res på Huseby, noe som reduserer investeringsbehovet med ytterligere 300 000 000 kroner. Dette medlem vil omdisponere disse midlene, samlet 2 179 000 000 kroner, til følgende områder:

- 375 000 000 kroner brukes til å opprettholde Brigade 12 som fullverdig brigade.
- 102 000 000 kroner vil bli brukt til å beholde de 20 selvstendige feltkompaniene i forsvarsstrukturen.
- 10 000 000 kroner avsettes til fortsatt drift ved Haslemoen.
- 630 000 000 kroner disponeres til å opprettholde aktiviteten i Heimevernet med langt høyere

øvingsaktivitet enn det som er mulig innenfor rammene av flertallets forslag.

- 36 000 000 kroner settes av til å beholde landgangs fartøylene i Sjøforsvaret.
- 24 000 000 kroner disponeres til Kystradar Sør for å sikre best mulig overvåkning av havområdene i sør.
- 54 000 000 kroner bevilges til etablering av en maritim overvåkningssentral ved Reitan.
- 100 000 000 kroner settes av til tørrdokk i Harstad for å sikre vedlikehold av MTB-flåten i Nord-Norge.
- 150 000 000 kroner brukes til første steg av utvidelse av fregattdokken ved Haakonssvern.
- 145 000 000 kroner settes av til Kystvakten for å øke Kystvaktens aktivitet i norske farvann.
- 469 000 000 kroner settes av til å opprettholde vernepliktsandelen.
- 84 000 000 kroner brukes til å opprettholde støtten til Det Frivillige Skyttervesen.

Dette medlem viser til at det i St.prp. nr. 45 (2000-2001) understrekes at militær tilstedeværelse legger grunnlaget for en effektiv myndighetsutøvelse og suverenitetshevdelse i fredstid og sikrer nasjonal handlefrihet og evne til krisehåndtering. Militær tilstedeværelse kan også brukes til å forebygge ustabilitet og konflikter. Tilstedeværelse i nordområdene vil fortsatt stå sentralt.

Dette medlem mener strukturen som dette medlem foreslår innenfor samme økonomiske ramme som Regjeringens forslag, gjør Forsvaret bedre rustet til å utføre de oppgaver det er pålagt jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001), enn den strukturen som foreslås i proposisjonen.

6. NYE OG ENDREDE INVESTERINGS- OBJEKTER

6.1 Endring av eksisterende materiellprosjekter

NASAMS II

Det er planlagt kontraktsinngåelse i 2002. Prosjektet skal fullføres innen 2007. Prosjektets nye kostnadsramme for post 49 foreslås økt fra 804 til 980 mill. kroner. Gjennomføringskostnadene er 20 mill. kroner. Ny kostnadsramme for totalprosjektet er 1 000 mill. kroner.

6.2 Godkjenning av nye eiendoms-, bygg- og anleggsprosjekter

Regionfelt Østlandet

I St.prp. nr. 1 (2001-2002) ble det orientert om at Regjeringen tok sikte på å fremlegge et bearbeidet forslag til prosjekt for Stortinget våren 2002. Samtidig ble det bevilget 60 mill. kroner på post 47 til fortsettelse av de innledende arbeider i første halvår 2002. Ved utgangen av 2001 er det forbrukt 130 mill. kroner til planarbeidet, innledende undersøkelser og utgravninger.

De planlagte anleggene i Regionfelt Østlandet omfatter skytefeltadministrasjon med infrastruktur, angrepsfelt Sør og Nord, slette med målområde for langdistanseskyting, ammunisjonslager samt anlegg for strid i bebygd område. Det er også planlagt noen mindre anlegg som nærstridsbane, håndgranatbane, bro- og oversettingsområde, og infrastruktur i form av vegger, samband og el-/teleanlegg. Deler av de operative anleggene kan tas i bruk i 2005, mens utbyggingen for øvrig i hovedsak skal være ferdig i 2008.

Det ble foretatt nye kostnadsberegninger i perioden 1999-2001. Merknader som følge av blant annet endringer i reglene for merverdiavgift, ble lagt inn, og prisnivået ble oppjustert. Prosjektet har gjennomgått ekstern kvalitetssikring.

Totalprosjektet legges frem med en kostnadsramme på 1 879 mill. kroner.

6.3 Øvrige prosjekter

Nye missiltorpedobåter (Skjold-klassen)

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), ble det vedtatt at det skulle innføres 6 nye MTB-er av Skjold-klassen, inkludert forseriefartøyet. I tråd med Stortingets beslutning skal det etableres et eget kategori 1-prosjekt for serieleveranse av Skjold-klassen. Dette prosjektet vil omfatte oppdatering av KNM Skjold, anskaffelse av 5 Skjold-klasse MTB-er og 6 våpensystemer. Det skal også anskaffes opplærings- og treningssystemer, dokumentasjon og reservedeler.

Hovedvåpen vil være nytt sjømålsmisil (NSM) som anskaffes gjennom prosjekt 6026 - NSM, og 76 m.m. kanon av samme type som på Fridtjof Nansen-klasse fregatter.

Fartøyene planlegges levert perioden i 2005-2009.

Ekstern kvalitetssikring er gjennomført. Et ferdigforhandlet kontraktsutkast vil fjerne deler av den usikkerhet som kvalitetssikringen har identifisert. Regjeringen tar derfor sikte på å innlede kontraktsforhandlinger til sommeren med sikte på fullføring i løpet av høsten 2002. Forslag til anskaffelsesprosjekt vil bli forelagt Stortinget når forhandlingene er sluttført.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at Regjeringen tar sikte på å inngå kontrakten om MTB Skjold i 2002 med byggestart i 2003. Flertallet forutsetter at denne framdriften overholdes.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er av den oppfatning at invasjonstruselen mot norsk territorium er svært liten, og at investeringen i nye MTB-båter med NSM sjømålsmisil bør skrinlegges og kontraktene termineres.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Investeringen i nye MTB-båter og NSM sjømålsmissil skrinlegges og kontraktene termineres."

Erstatning av dagens kampfly (F-16 MLU)

Fra 2010 vil våre kampfly (F-16 MLU) raskt nå slutten av sin operative levetid etter å ha vært i bruk i mer enn 30 år. Skal Norge videreføre en nasjonal kampflykapasitet etter 2015, må derfor innføring av en ny flytype starte så snart som mulig etter 2010.

I St.prp. nr. 45 (2000-2001) understrekes det sterkt at videreføring av et kampflyvåpen er avgjørende for at Forsvaret skal kunne løse sine oppgaver i fremtiden. Ved behandlingen av proposisjonen, jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), vedtok Stortinget en forsvarsstruktur som omfatter 48 kampfly. Videre fattet Stortinget vedtak om at anskaffelse av nye kampfly skal forberedes.

Regjeringen vurderer to alternative framgangsmåter for å forberede erstatningen av F-16 MLU flyene. Disse er:

- a) delta i ett eller flere samarbeidsprosjekter, eller
- b) ikke delta i noe samarbeidsprosjekt nå, men kjøpe et ferdig utviklet fly senere.

De aktuelle samarbeidsprosjektene er Joint Strike Fighter, Eurofighter og Rafale.

Arbeidet med å forberede anskaffelse av neste generasjon kampfly fortsetter. Regjeringen vil fatte en beslutning om eventuell deltakelse i ett eller flere samarbeidsprosjekter for utvikling av nye kampfly i løpet av 2002. Stortinget vil bli orientert om dette. Eventuell deltakelse i et utviklingsprogram innebærer ikke en beslutning om hvilken flytype som skal erstatte F-16.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at Regjeringen har besluttet å videreføre Norges deltakelse i det amerikanske Joint Strike Fighter prosjektet.

Flertallet vil støtte dette under forutsetning at det legges full vekt på å involvere norsk industri.

Flertallet har merket seg at Forsvarsdepartementet har klare forventninger om at leverandøren av flyet, Lockheed Martin, og deres underleverandører, legger forholdene til rette slik at norsk industri blir en del av programmet. Flertallet har også merket seg at avtalen med amerikanske myndigheter inneholder klausuler som gir Norge særlige rettigheter til å vurdere terminering dersom norsk industri ikke gis tilfredsstillende muligheter til deltakelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker en snarlig avgjørelse på kampflyprosjektet og ser nødvendigheten av at det treffes en prinsipiell beslutning om en slik anskaffelse. Disse medlemmer mener det er uheldig å binde seg til et prosjekt uten at det er innhentet tilstrekkelig informasjon og faglige vurderinger rundt de ulike alternati-

vene. Valg av samarbeidsprosjekt må sees i sammenheng med en senere anskaffelse.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme en egen proposisjon vedrørende deltagelse i og anskaffelse av nye kampfly for det norske Luftforsvaret."

"Nye jagerfly til erstatning for dagens F-16 flåte anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret."

"Nye transportfly til erstatning for dagens C-130 flåte anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret."

"Haslemoen leir opprettholdes inntil videre iht. Stortingets vedtak av 13. juni 2001."

"Omfanget av gjenkjøp knyttet til anskaffelse av nye fly vurderes med grunnlaget i presset på norsk økonomi på det gjeldende tidspunkt."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at statsråden, i den åpne høringen 13. juni 2002, hevdet at norsk industris muligheter for deltagelse i utvikling og leveranser til JSF prosjektet var avhengig av industriens egen dyktighet i markedsføring og kvalitet på produkter. Hun kunne således oppfattes som om det ikke var noen kobling mellom norske myndigheters deltagelse i prosjektet og industriens muligheter. Det ble også avvist at myndighetene kunne kreve større sikkerhet for gjenkjøp og norsk industris leveranser, slik som ellers har vært vanlig ved større utstyrsanskaffelser, for eksempel fregattkjøpet. Disse medlemmer konstaterer at situasjonen vedrørende gjenkjøp og sikring av industriens deltagelse er meget usikker og mener at Regjeringen tar alt for lett på denne problemstilling. Det må også konstateres at det ikke foreligger noe grunnlag for at Stortinget kan vurdere JSF-prosjektet sammenholdt med andre konkurrerende prosjekter. Disse medlemmer finner det uansvarlig å ta stilling til et prosjekt med kostnader på ca. 100 mill. kroner pr. år i ti år på et så svakt grunnlag som foreligger og foreslår derfor at Regjeringen må fremme en egen proposisjon med alle relevante informasjoner, herunder konkretisering av gjenkjøpsarrangementer og en sammenligning punkt for punkt med konkurrerende prosjekter.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti går inn for en mindre styrking enn Regjeringens forslag i økninger på investeringsbudsjettet for Hæren og Sjøforsvaret, og foreslår at Hæren styrkes med 70 mill. kroner og Sjøforsvaret med 30 mill. kroner. Dette medlem støtter Regjeringens forslag om å bevilge 55 mill. kroner til innkjøp av kam-

merlåser til Heimevernets våpen, og viser til alternativt bevilgningsforslag for inneværende år.

6.4 Justering av retningslinjene for gjenkjøp

Økt bruk av forskningssamarbeid, flernasjonale ordninger samt bruk av leie/lease fremfor direkte nasjonale kjøp kan på lengre sikt gjøre tradisjonelt gjenkjøp mindre utslagsgivende for industrien enn i dag.

Regjeringen ønsker derfor nødvendig fleksibilitet i praktiseringen av gjenkjøpsordningen. Ordningen må legge forholdene bedre til rette for inngåelse av flere strategiske avtaler mellom norsk og utenlandsk industri, uavhengig av om dette medfører oppdragsmuligheter til norsk industri på kort sikt.

Regjeringen har således besluttet å foreta begrensede justeringer av retningslinjene for gjenkjøp. Dette er gjort ved at ordlyden i betingelsene for når gjenkjøp skal kreves er endret fra:

"Forsvarsdepartementet kan fravike krav om gjenkjøp i spesielle tilfeller. Gjenkjøpsforpliktelsen skal som et minimum tilsvare anskaffelsesverdien av det aktuelle produktet"

til:

"Forsvarsdepartementet kan, når det er hensiktsmessig, fravike kravet om gjenkjøp. Gjenkjøpsforpliktelsen skal som hovedregel tilsvare anskaffelsesverdien av det aktuelle produktet".

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen ønsker en større fleksibilitet i praktiseringen av dagens gjenkjøpsregime.

Komiteen vil vise til at gjenkjøpsavtalene gjennom lang tid har vist seg som verdifulle virkemidler for teknologiutvikling, konkurranseevne, sysselsetting og eksport av norskprodusert utstyr. Komiteen mener at Forsvaret er tjent med bruk av gjenkjøpsavtaler med bakgrunn i at det også gir Forsvaret muligheter til, i samarbeid med norske forsknings- og utviklingsmiljøer, å få teknologiske løsninger som er bedre tilpasset norske forhold. Komiteen vil understreke at norsk forsvarsindustri er avhengig av en form for gjenkjøp og har dessuten mye å bidra med. Dersom norsk forsvarsindustri forsvinner, må alt militært utstyr anskaffes fra utlandet, noe som har flere negative sider. Komiteen mener at det er særskilt viktig at norsk industri involveres i forskning- og teknologiutvikling ved større innkjøp. Det vil blant annet inkludere kjøp av nye jagerfly.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet konstaterer at det globale våpenmarked i særlig grad er et myndighetsstyrt marked hvor mulighetene for å markere seg og sikre markedsandeler er meget små med mindre man samarbeider nært med egne lands myndigheter når det gjennomføres våpenanskaffelser. I tillegg er utvikling av moderne våpensystemer et meget høyteknologisk område slik at industribedrifter som vil delta må ha et nært samarbeid

med myndighetene. Krav om gjenkjøp og samarbeid om teknologiutvikling er således en forutsetning for å sikre en avansert høyteknologisk våpenindustri. Disse medlemmer vil derfor motsette seg de endringer i gjenkjøpsordningen som Regjeringen legger opp til, men vil kunne være åpen for at gjenkjøp i spesielle situasjoner kan frases når dette får en negativ virkning på presset i norsk innenlandsøkonomi i en gitt konjunktursituasjon. Som et langsiktig bidrag til å sikre norsk høyteknologisk industri bør imidlertid gjenkjøpsordningen bestå.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen beholde retningslinjene for gjenkjøp."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ber om at det vurderes om gjenkjøpsavtaler kan knyttes til ikke-militære leveranser som romteknologi og annen høyteknologi.

Komiteen har merket seg at totalprosjektet for Regionfelt Østlandet er lagt frem med en totalramme på 1 879 mill. kroner. Dette er høyere enn de foreløpige anslagene i St.meld. nr. 11 (1998-1999). Komiteen viser i denne sammenheng til at endringene skyldes blant annet prisstigning og endringer i MVA-lovgivingen. Økninger i avbøtende tiltak, oppfølgende undersøkelser og kostnader til grunn- og rettighetsverv er også årsaker til kostnadsendringer. Komiteen viser videre til at deler av økningen i kostnadsrammen er resultatet av den eksterne usikkerhetsvurderingen, samt at prosjektet har lagt inn at sannsynligheten for at rammen skal holde er økt fra 50 til 85 pst. Komiteen viser for øvrig til St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet. Veien til et mindre sårbart samfunn, som er til behandling i Stortinget, hvor bl.a. miljøforurensing og vannkvalitet er generelt berørt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at disse hovedutfordringene skal ivaretas gjennom den internkontrollordningen som etableres i tilknytning til Regionfelt Østlandet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at Regionfelt Østlandet ikke bør bygges ut. Kostnadsoverslaget på 1,1 mrd. kroner da Regionfelt Østlandet ble vedtatt i 1999, er foreløpig kommet opp i 1,879 mrd. kroner. Nåværende budsjett omfatter ikke boligerstatninger, næringserstatning, isolering mot støyskader og prisstigning fram til 2009. Sluttsummen blir mange ganger høyere enn det som lå til grunn for stortingsvedtaket om utbygging.

Disse medlemmer har i tillegg merket seg at en rekke av miljøforutsetningene som lå til grunn for ved-

taket blitt brutt. Giftutslipp til vann er mellom tre- og firedoblet i forhold til hva som ble forutsatt. Gråfjellområdet består av store deler myr og vann, som gjør giftutslippene svært vanskelig å håndtere. Støyforurensingen blir mer omfattende enn først antatt. Forsvaret planlegger også betydelige naturinngrep i Renaelva som tidligere var forutsatt skjermet.

Disse medlemmer mener at i den vanskelige ressursituasjonen som Forsvaret nå er i, må det priori-

teres strengt for å ivareta de forsvarspolitiske målene som er nedfelt i St.prp. nr. 45 (2000-2001). Forsvaret har en rekke meget gode skytefelt som kan brukes.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til foranstående merknad og fremmer følgende forslag om alternativ økning under kap. 1760 Post 45:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
"1760		Nyanskaffelse av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, økes med ... fra kr 6 266 846 000 til kr 6 856 846 000"	590 000 000

7. ANDRE INFORMASJONSSAKER

7.1 Befalsordningen

I St.prp. nr. 45 (2000-2001) varslet Regjeringen en gjennomgang av befalsordningen. Behovet for revisjon skyldes både kvalitative og kvantitative forhold.

Økt internasjonalt samarbeid, deltakelse i flernasjonale styrker og krav til dybdekompetanse på en rekke områder, bidrar til å høyne kvalitetskravene. Den kvantitative reduksjonen av Forsvaret, inkludert mobiliseringsstyrken, forsterker denne tendensen ved at redusert volum må søkes oppveid av økt kvalitet på gjenværende styrker.

Forsvarsdepartementet vil derfor gjennomføre en bred utredning av dagens befalsordning. Befalsorganisasjonene vil bli trukket med i dette arbeidet som det tas sikte på å slutføre høsten 2002.

Som en konsekvens av ovennevnte forhold, er det også behov for modernisering og justering av gjeldende lovverk. Departementet tar derfor sikte på å fremme forslag til endringer i Lov om Yrkesbefal.

7.2 Utredning av det vernepliktige og utskrevne befalets oppgaver og funksjoner i det fremtidige forsvar

Omstillingen av Forsvaret har ført til større reduksjoner i mobiliseringsoppsetningene og en større profesjonalisering av innsatsstyrkene. Dette gjør det naturlig å revurdere reserveoffiserenes oppgaver i fremtiden.

Under behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), fattet Stortinget følgende vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen nedsette en egen arbeidsgruppe som skal utrede det vernepliktige og utskrevne befalets oppgaver og funksjoner i det fremtidige forsvar."

Forsvarsdepartementet legger opp til at Stortinget orienteres om resultatet av utredningen senest høsten 2003 i forbindelse med budsjettforslaget for 2004.

7.3 Statushevende tiltak for vernepliktige

Under behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001), fattet Stortinget følgende vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om statushevende tiltak for vernepliktige."

Forsvarsdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som har som mandat å utrede og fremme forslag om statushevende tiltak for militære vernepliktige. Fokus skal primært rettes mot kvalitet og innhold av førstegangstjenesten. Kvaliteten på den militære utdanningen og nytten den enkelte vil ha av sin tjeneste i sitt sivile virke, vil generelt være en vesentlig faktor for sosial status. Arbeidsgruppen skal avslutte sitt arbeid i april 2002.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at prinsipp om allmenn verneplikt i svært lang tid har vært en bærebjelke i utformingen av vår forsvars- og sikkerhetspolitikk og i organiseringen av vårt forsvar. Komiteen har merket seg at en stadig mindre andel norske menn gjennomfører førstegangstjenesten, og at denne andelen ytterligere vil reduseres i inneværende planperiode, samt fra 2004 når vi får en økning av vernepliktsmassen. Komiteen mener dette er bekymringsfullt både for legitimiteten til verneplikten som prinsipp, og i forhold til likhetsprinsippet.

Komiteen har videre merket seg rapporten fra arbeidsgruppen, statusheving for vernepliktige, og ser at en rekke av de forslag som der legges frem er meget interessante.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil særskilt fremheve forslaget om at både kvinner og menn tas inn til sesjon samt forslaget om å ta delstudier som gir vekttall som en del av den nye bachelorgraden innen høyere utdanning.

Komiteen vil vise til at prognosene for fremtidig vernepliktsandel er av en slik karakter at det gjør det nødvendig med en bredt anlagt politisk drøfting av alle forhold omkring den fremtidige verneplikt. Komiteen forutsetter at Regjeringen på bakgrunn av arbeidsgruppens rapport på en egnet måte legger frem forslag om statushevende tiltak for de vernepliktige. Komiteen mener at Forsvarets behov skal være styrende for fordelingen av de vernepliktige og dimensjonerende for innkallingsstyrken.

7.4 Utredning av en tredje kategori verneplikt

Forsvarspolitisk utvalg foreslo å utrede en tredje kategori verneplikt for dem som ikke gjør verken sivil-tjeneste eller militær førstegangstjeneste, jf. NOU 20:2000. Forsvarskomiteen har i Innst. S. nr. 342 (2000-2001) anført:

"En tredje kategori tjeneste vil f.eks. kunne omfatte oppgaver knyttet til samfunnets sårbarhet, sivile humanitære oppgaver og dagens sivilforsvar. En ordning med en tredje kategori verneplikt vil også kunne føre til en mer rettferdig fordeling i befolkningen av byrdene knyttet til verneplikten, ettersom Forsvarets behov for mannskaper reduseres. Flertallet er derfor enig i at en slik tredje kategori verneplikt inkludert mulige konsekvenser av denne, bør utredes. Flertallet anmoder om å få seg forelagt en slik utredning senest i løpet av vårsesjonen 2002."

Forsvarsdepartementet har, med utgangspunkt i tidligere vurderinger av det som den gang ble benevnt samfunnsnyttig tjeneste, sett på mulighetene for å etablere en tredje kategori verneplikt. Etter en innledende studie høsten 2001 ble det konkludert med at utredningene burde begrenses til kostnadseffektive ordninger i forhold til samfunnets sårbarhet uten spesielt negative ringvirkninger. Justisdepartementet har utredet dette. Som det fremgår av stortingsmeldingen om samfunnsikkerhet, har heller ikke Justisdepartementet funnet et slikt tjenestealternativ formålstjenlig, verken innenfor sitt ansvarsområde eller i samfunnet for øvrig.

Regjeringen anser at en tredje kategori tjeneste vil være kostbar og komplisert å administrere. Ordningen kan også medføre store forstyrrelser i arbeidslivet og for utdanningsinstitusjonene.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, er enig med Regjeringen i at en tredje kategori verneplikt vil være kostbar og komplisert å administrere, og vil derfor gå mot dette.

Komiteen viser for øvrig til Stortingets behandling av St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at Regjeringen ikke ønsker å gå videre med forslaget om å opprette en tredje kategori verneplikt, og at spørsmålet også er behandlet i St.meld. nr. 17

(2001-2002). Disse medlemmer mener at dette kan være et viktig forslag med sikte på å kunne opprettholde verneplikten og gi den et nyttig innhold. Disse medlemmer mener at dette ikke har vært tilstrekkelig utredet, og viser til at Forsvarskomiteen i Innst. S. nr. 342 (2000-2001) skrev følgende:

"En tredje kategori tjeneste vil f.eks. kunne omfatte oppgaver knyttet til samfunnets sårbarhet, sivile humanitære oppgaver og dagens sivilforsvar. En ordning med en tredje kategori verneplikt vil også kunne føre til en mer rettferdig fordeling i befolkningen av byrdene knyttet til verneplikten, ettersom Forsvarets behov for mannskaper reduseres. Flertallet er derfor enig i at en slik tredje kategori verneplikt inkludert mulige konsekvenser av denne, bør utredes."

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å gjennomføre en mer omfattende utredning om forslaget om å opprette en tredje kategori verneplikt."

7.5 Forsvarsbygg

Ved behandlingen av St.prp. nr. 77 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 343 (2000-2001), samtykket Stortinget i at samtlige oppgaver knyttet til Forsvarets eiendomsforvaltning fra 1. januar 2002 ble samlet i en ny forvaltningsbedrift, Forsvarsbygg (FB). FB baserer i hovedsak sin inntjening på husleie og oppdrag fra sine kunder, hvorav Forsvarets militære organisasjon (FMO) er den største.

Departementet har arbeidet for å gi FB en hensiktsmessig budsjettoppstilling, riktig åpningsbalanse og rasjonell organisasjon i forhold til oppgavene.

Forsvarsbygg skal profesjonalisere eiendomsforvaltningen i Forsvaret, og synliggjøre alle kostnader knyttet til areal- og lokalbruken. Allerede fra starten blir Forsvarsbygg landets desidert største eiendomsbesitter med ansvar for om lag seks millioner kvadratmeter bygningsmasse.

Den nye organisasjonen er under etablering og skal raskest mulig utvikles til en effektiv og vel fungerende enhet. Det er utformet vedtekter for Forsvarsbygg som angir organisasjonens formål, hovedoppgaver, den forvaltningsmessige tilknytning og organisasjon, og beskrivelse av hvordan Forsvarsdepartementets styring av organisasjonen skal foregå. Styret for FB er opprettet med sikte på å komme i fullt arbeid fra våren 2002.

Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet slutter seg til planene om at Forsvarsbygg skal profesjonalisere eiendomsforvaltningen i Forsvaret og synliggjøre alle kostnader knyttet til areal- og lokalbruken. I denne forbindelse burde organisasjonsformen som statsforetak og aksjeselskap også vært vurdert fordi da vil det være kjente organisasjonsformer med klare lovfestede beslutningssystemer. Disse

medlemmer vil be Regjeringen vurdere disse organisasjonsformer for forvaltningsbedriften.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Forsvarsbygg er en viktig forvalter av Forsvarets ressurser, og viser til at det i St.prp. nr. 45 (2000-2001) er lagt opp til at Forsvarsbygg skal bygge for mellom 10 og 12 mrd. kroner i perioden 2002 til 2006. Dette medlem forutsetter at Regjeringen har tatt høyde for at mangelen på personell i byggebransjen kan være en kilde til forsinkelser, utsettelse og/eller overskridelser.

7.6 Forsvarets forskningsinstitutt

Det legges opp til å gjennomføre en grundig vurdering av Forsvarets forskningsinstituttets omfang og virksomhet. Vurderingen vil omfatte instituttets støtte til Forsvarets politiske og militære ledelse i forbindelse med den langsiktige planleggingen og utviklingen av Forsvaret, og arbeidet med konkrete materiell- og teknologiprojekter. Dette innebærer en gjennomgang av blant annet instituttets forskjellige satsingsområder, forholdet mellom oppdragsinntekter og basisbevilgning, og instituttets tilknytningsform i forhold til departementet.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at det legges opp til å gjennomføre en grundig vurdering av Forsvarets forskningsinstituttets omfang og virksomhet. Komiteen er enig i dette og vil vise til at FFI får svært betydelige midler over forsvarsbudsjettet. Det bør være en målsetting å redusere basistilskuddet med minimum 30 mill. kroner i perioden. Komiteen viser i denne sammenheng til at dette vil utgjøre 2,5 pst. av FFI's totale omsetning pr. år.

7.7 Tiltak for å redusere faren for misbruk av Heimevernets våpen

Etter skytetragedien på Geilo i januar der fire mennesker mistet livet, har Forsvaret utredet tiltak for å redusere faren for misbruk av Heimevernets våpen. Man har vurdert behovet for at HV-personell oppbevarer sine våpen i hjemmet, og sett på løsninger som kan forebygge både misbruk og tyveri.

Basert på forsvarssjefens anbefaling skal personellet i HV fortsatt oppbevare personlig våpen og beredskapsammunisjon. Våpnene utstyres med kammerlås eller liknende. Nøkler oppbevares og utleveres i henhold til retningslinjer fastsatt av forsvarssjefen. Forsvarssjefen bestemmer også hvem som har fullmakt til å gi ordre om klargjøring av våpen i beredskapssituasjoner. Ordningen skal iverksettes innen ett år. Tiltaket er beregnet til å koste ca. 50 mill. kroner.

Forsvarsdepartementet anser at tiltakene ivaretar behovet for økt sikkerhet når det gjelder våpenlagringen i Heimevernet. Reaksjonstid og beredskap vil ikke bli vesentlig svekket med denne ordningen i motsetning til et alternativ basert på etablering av sentrale

våpenlagre. I gitte situasjoner kan beredskapen økes ved at nøkler utleveres til de HV-soldater som må møte på kort varsel. Rutinene skal gjennomgå ved de årlige øvingene.

Forsvarets overkommando skal i samarbeid med Landsrådet for Heimevernet, Politidirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet gjennomgå rutinene for klarering av personell i Heimevernsmennene. Det forutsettes at man kommer frem til løsninger som sikrer bedre kontroll av skikkethet samtidig som personvernet blir tilfredsstillende ivarett.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet, vil vise til debatten om utplassering og sikring av HV-våpen. Flertallet mener at bruk av kammerlåser ikke er den mest effektive eller hensiktsmessige måten å forebygge eventuelle ulykker i fremtiden på. Flertallet vil understreke det ansvaret som ligger hos HV-nemndene, og vil spesielt understreke behovet for et nærmere samarbeid mellom HV-nemndene, lokale myndigheter, helsevesenet og politiet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ønsker ikke å fremheve den ene løsningen fremfor noen annen, men ser problemet som Forsvaret ønsker å løse. Disse medlemmer ser det som problematisk å innføre en løsning som innebærer en øket reaksjonstid ved en eventuell mobilisering. En løsning som krever at flere personer må møtes for å gjøre våpnene operative, virker lite hensiktsmessig da dette blir et sårbart system.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det har forekommet en rekke tragiske hendelser med hvor våpen fra Heimevernet har vært involvert, og at Sosialistisk Venstreparti lenge har arbeidet for en bedre sikring av disse våpnene.

Dette medlem mener at innføring av kammerlås er et egnet virkemiddel for å forhindre misbruk og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å iverksette innføringen av kammerlåser på HV-våpen i private hjem."

7.8 Tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil peke på at kvinneandelen i Forsvaret er for lav. Flertallet har merket seg at kvinneandelen blant militært personell i Forsvaret har økt med 0,2 pst. til 5,64 pst. fra september 2000 til februar 2002. Flertallet påpeker at målsetningen om 7 pst. andel kvinnelige befal og 13 pst. andel kvinnelige sivile ledere i Forsvaret innen 2005 ligger fast. Flertallet mener derfor at Forsvaret må jobbe aktivt både for å bedre rekrutteringen, og for å beholde kvin-

nene som allerede er i Forsvaret. Arbeidet med integrering av kvinnene må prege hele organisasjonen. Flertallet mener at Forsvaret må være villig til å ta i bruk utradisjonelle og nye virkemidler for å nå disse målene. Flertallet ser derfor på forslaget i vernepliktsutvalget om sesjon for kvinner med interesse, og ønsker at det iverksettes tiltak for å øke rekrutteringen av kvinner i forkant og etterkant av dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker ikke obligatorisk sesjon for kvinner. Disse medlemmer mener at dagens system med full frivillighet fra kvinnenens side, er en god løsning. At kvinneandelen i Forsvaret er for lav, er mulig, men å benytte en form for tvungen sesjon for å oppnå en høyere kvinneandel synes uheldig. Disse medlemmer vil derfor opprettholde dagens ordning.

7.9 Støtte til Det frivillige skyttervesen

Komiteens merknader

Komiteen viser til den viktige dugnadsinnsatsen som gjøres i regi av DFS, noe som bl.a. bidrar til bygging, vedlikehold og oppradering av skytebaner og klubbhus. Støtten over forsvarsbudsjettet er et viktig incitament for denne innsatsen. Komiteen vil videre vise til at DFSs skytebaner i stor utstrekning også benyttes av Heimevernet som uten denne muligheten selv ville måtte investere i skytebaner og steder å øve. Komiteen har også merket seg at de klubbhusene som er reist gjennom dugnad og frivillig innsats også benyttes i lokalsamfunnet til et utall av aktiviteter. Komiteen vil dessuten vise til at 5 av de årlige millionene benyttes tilmiljøtiltak, herunder støydempende tiltak. Komiteen vil på denne bakgrunn opprettholde den årlige støtten til DFS og foreslår en ramme på 84 mill. kroner i perioden 2003 til 2005.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at støtten til DFS er finansiert innenfor rammen.

8. UTFORDRINGER PÅ LENGRE SIKT

De økonomiske ressurser Regjeringen legger opp til å tilføre forsvarsbudsjettet i årene fremover, innebærer en meget betydelig satsing på Forsvaret. Samtidig bør det påpekes at Forsvaret like fullt vil stå overfor svært krevende utfordringer på sikt.

En utfordring er knyttet til de overordnede innsparende målene for omleggingen: en reduksjon på minimum 5 000 årsverk, 2 mill. kvadratmeter eiendom, bygg og anlegg og minimum 2 mrd. kroner i årlige driftsutgifter. Selv med de tiltak som skisseres i proposisjonen, er langt fra alle de konkrete innsparende tiltakene identifisert. For at målene for omstillingen skal nås, må med andre ord nye konkrete tiltak identifiseres og gjennomføres.

En annen utfordring gjelder Forsvarets ressursbehov etter omstillingsperioden. Selv med den kraftige bud-

sjetøkningen som anbefales i proposisjonen, vil Forsvaret fortsatt måtte skyve nødvendig modernisering foran seg i de nærmeste årene. Det vil for eksempel bare kunne gjennomføres begrensede investeringer i Hærens brigadestruktur. Dette henger sammen med gjennomføringen av den ekstraordinære omstillingen i inneværende 4-årsperiode. De utsatte investeringene vil måtte tas igjen før eller senere. Dessuten er den underliggende prisveksten for materiell, varer og tjenester som Forsvaret er avhengig av, høyere enn kostnadsveksten i samfunnet for øvrig. Til sammen øker dette presset for ytterligere relative budsjettøkninger etter 2005. I tillegg kommer erstatningen av jagerflyflåten i perioden etter 2010, som vil kreve ekstraordinær finansiering.

En tredje hovedutfordring er knyttet til behovet for ytterligere modernisering av Forsvarets styrkestruktur. Den militærfaglige utviklingen gjør at et moderne forsvar må være i stadig utvikling for ikke å bli akterutseilt. Kuwait-krigen, Kosovo-krigen og krigen mot al-Qaida i Afghanistan, har alle illustrert hvilke dramatiske forskjeller som kan gjøre seg gjeldende når en moderne og velutstyrt krigsmaskin møter mer gammeltype militære styrker. For å unngå å havne i sistnevnte kategori, må Forsvaret settes opp med fleksible militære styrker, moderne utstyrt og med godt trent personell med høy kompetanse.

Dersom ikke disse tre utfordringene håndteres på en fullgod måte - og de vanskelige valgene tas i tide - vil Forsvaret ubønnhørlig gli inn i en situasjon med nye ubalanser. Disse ubalansene vil i så fall gjøre Forsvaret gradvis mindre egnet til å løse sine oppgaver, og samtidig fremtvinge nye kutt i styrkestrukturen og virksomheten. Etter hvert kan hele sektorer måtte legges ned.

Samtidig er det Regjeringens syn at Forsvarets struktur og organisasjon må gjennomgås på nytt for hver planperiode, med sikte på å modernisere og rasjonalisere Forsvaret ytterligere og i tråd med fremtidige behov. Med dette siktemål er arbeidet med grunnlaget for neste langtidsplan for Forsvaret allerede igangsatt. Hovedfokus ved neste korsvei vil ligge på å rasjonalisere Forsvarets produksjonsprosesser slik at en større del av Forsvarets ressurser kan benyttes til å drive og fornye styrkestrukturen. Samtidig vil det være nødvendig å sikre handlefrihet til å kunne innføre helt nye styrker og systemer i Forsvaret. Eventuelle endringer i styrkestrukturen vil bli anbefalt med det siktemål å gi Forsvaret økt evne til å løse sine oppgaver.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, deler Regjeringens oppfatning om at de strukturelle, organisatoriske og økonomiske grep som beskrives i St.prp. nr. 55 sammen med Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45, gir et godt grunnlag for omleggingen av Forsvaret i planperioden. De økonomiske ressursene i årene fremover innebærer en meget

betydelig satsing på Forsvaret. Flertallet vil understreke behovet for å fortsette arbeidet i neste planperiode med å omorganisere og videreutvikle Forsvaret til et moderne sikkerhetspolitisk verktøy i et åpent, demokratisk, teknologisk og globalisert samfunn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at den struktur som Stortinget vedtok 14. juni 2001 ville vært akseptabel som grunnlag for omstillingen i Forsvaret, men konstaterer at Regjeringen og regjeringspartiene følger opp uforutsigbarheten ved å bryte høytidelige løfter i Stortingssalen 13. og 14. juni 2001, gitt i Sem-erklæringen, i brev til Fremskrittspartiets stortingsgruppe og i Regjeringens tiltredelseserklæring. Når flertallet over heller ikke er enig om rammen for 2002, idet Arbeiderpartiet overfører regninger til senere år i perioden, er heller ikke flertallets ramme på NOK 118,039 mrd. særlig troverdig.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at manglende omlegging av Forsvaret har kostet Norge mange milliarder i bortkastede investeringer, samtidig som vi ikke har hatt et tidsmessig forsvar.

Dette medlem viser til at det de siste årene er gjennomført en rekke materiell- og byggeprosjekter i Forsvaret som har hatt store kostnadsoverskridelser, eller som har vist seg å være unyttige investeringer. Dette medlem mener at det er grunn til å reise spørsmål ved Forsvarets forvaltning og bruk av de økonomiske ressursene, og understreker at en burde kunne forvente at Forsvaret gjorde mer for å forutse de kostnadsoverskridelser eller endringer som overflødiggjør investeringer, og justere sine prosjektplaner.

Dette medlem mener det er uheldig at det innad i Forsvaret synes å herske stor grad av "rivalisering" mellom forsvarsgrenene, og understreker at viktigheten av å styrke helhetsforståelsen for Forsvarets behov i alle parallelle og tverrfaglige prosjekter, og styrke ansvarsfølelsen i forhold til Forsvarets helhetlige økonomi.

Dette medlem vil peke på at hyppig rotasjon av Forsvarets personell kan påvirke gjennomføringen av prosjekter i Forsvaret, og ber Regjeringen om å vurdere hvilke tiltak som motvirker at utskifting av personell påvirke prosjektstyring i negativ retning.

Dette medlem vil også understreke at det er uheldig om Stortinget lar andre hensyn enn forsvarsfaglige ligge til grunn i forsvarsavgjørelser, og at for eksempel sterke distriktpolitiske hensyn kan ha hatt en fordyrende virkning for Forsvaret.

Dette medlem viser til at de største overskridelsene av kostnadsrammer, og feilinvesteringer, skjer på investeringssiden, og vil som eksempel trekke fram kystfortene Rødbergodden og Malangen som ble rustet opp rundt år 2000 for henholdsvis 50 mill. kroner og 259 mill. kroner for deretter å bli nedlagt så å si umiddelbart. Videre vil dette medlem vise til innkjøp av

overflødig utstyr til Kystartilleriets torpedobatterier og minefelt, ubrukelige stålcontainere, samt prosjekt Viking som det i denne proposisjonen foreslås at Norge trekker seg ut av men hvor det allerede har påløpt betydelige kostnader.

Dette medlem vil advare mot at en rekke langsiktige prosjekter som er under planlegging hvor gjennomføring kan medføre ny sløsing med midler, og økte kostnader i forhold til forutsetningene, og viser til fregattkjøpet (jf. tidligere merknad) og byggingen av Regionfelt Østlandet som eksempler. Det er antydning at de totale kostnadene for Regionfelt Østlandet kan komme opp i over 5 mrd. kroner når alle utgifter er inkludert.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til merknad under pkt. 2.4 og 5.3 samt til Senterpartiets forslag under kapittel 9.

9. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Samlokalisering av forsvarsstaben og Forsvarsdepartementet lokaliseres i eksisterende bygninger på Huseby.

Forslag 2

Planene for nye administrasjonsbygninger på Akershus festning for inntil 430 personer - skrinlegges.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 3

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter forhøyes med fra kr 699 842 000 til kr 749 842 000	50 000 000

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen om å gjennomføre en mer omfattende utredning av forslaget om å opprette en tredje kategori verneplikt.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Forslag 5

Stortinget forutsetter at det iverksettes byggestart for MTB i løpet av 2003.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen beholde retningslinjene for gjenkjøp.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:*Forslag 7*

Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) legges til Reitan.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:*Forslag 8*

Stortinget ber Regjeringen om å stanse arbeidet med Regionfelt Østlandet. Det anlegges ingen nye øvingsfelter for noen våpengrener. Det inngås i stedet avtaler med naturlige samarbeidsland om felles bruk av øvingsfelt hvor det er behov.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 9*

Stortinget ber Regjeringen legge til grunn for forsvarsstrukturen at:

1. Norge deltar videre i ubåtprosjektet Viking.
2. De tre landgangsfartøyene beholdes.
3. Kystradarkjeden i Sør-Norge opprettholdes.
4. Olavsvern består som Orlogsstasjon.
5. Den strategiske og operative nytteverdi av selvstendig reparasjons- og vedlikeholdskapasitet for store kystvaktskip og fregatter i nærområder utredes før endelig beslutning om langsiktig løsning ferdigbehandles.
6. Det etableres en Maritim overvåkingssentral på Haakonsværn.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen fremme en egen proposisjon vedrørende deltagelse i og anskaffelse av nye kampfly for det norske Luftforsvaret.

Forslag 11

Nye jagerfly til erstatning for dagens F-16 flåte anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret.

Forslag 12

Nye transportfly til erstatning for dagens C-130-flåte anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret.

Forslag 13

Haslemoen leir opprettholdes inntil videre iht. Stortingets vedtak av 13. juni 2001.

Forslag 14

Omfanget av gjenkjøp knyttet til anskaffelse av nye fly vurderes med grunnlaget i presset på norsk økonomi på det gjeldende tidspunkt.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen utrede og legge frem forslag om et 4-årig langstidsbudsjett for Forsvaret, gjerne basert på en tilpassing av et tilsvarende system i Danmark.

Forslag 16

Stortinget legger til grunn en ramme på NOK 123,6 mrd. for forsvarsbudsjettet i perioden 2002-2005.

Forslag 17

I statsbudsjettet for 2002 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
Utgifter:			
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter økes med	610 000 000
		fra kr 4 354 933 000 til kr 4 964 933 000	
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	360 000 000
		fra kr 2 647 003 000 til kr 3 007 003 000	
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	390 000 000
		fra kr 3 691 716 000 til kr 4 081 716 000	
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter, økes med	366 415 000
		fra kr 699 342 000 til kr 1 065 757 000	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold økes med	1 366 585 000
		fra kr 6 266 846 000 til kr 7 633 431 000	
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter, økes med	50 000 000
		fra kr 191 896 000 til kr 241 896 000	
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter, reduseres med	99 918 000
		fra kr 1 242 385 000 til kr 1 142 467 000	

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om opprettholdelse av Haslemoen, med sikte på en rasjonell utnyttelse og samordning av ressursene mellom Haslemoen og Terningmoen.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen utrede andre aktuelle alternativer for plassering av FIST-H, deriblant innordning av FIST-H under 6. divisjon. Brigade 12 nedlegges i sin helhet. Det forutsettes at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med saken på en egnet måte i løpet av 2002.

Forslag 20

Investeringen i nye MTB-båter og NSM sjømålsmissil skrinlegges og kontraktene termineres.

Forslag 24

Kap.	Post	Formål:	Kroner
Utgifter:			
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter økes med fra kr 4 354 933 000 til kr 4 404 933 000	50 000 000
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med fra kr 2 656 079 000 til kr 2 707 003 000	50 000 000
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med fra kr 3 751 976 000 til kr 3 851 976 000	100 000 000
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold økes med fra kr 6 266 846 000 til kr 6 381 846 000	115 000 000

Forslag 25

Stortinget ber Regjeringen om å opprette et offentlig utvalg for å gjennomgå Forsvarets informasjonsrutiner og prinsipper for offentlighet. Utvalget skal fremme

Forslag 21

Stortinget ber Regjeringen om å innføre som prinsipp at sivil kompetanse og ledelse skal ha flertall i prosjekt- og logistikkorganisasjoner i Forsvaret, dvs. FLO (med underavdelinger), Forsvarsbygg og de særskilte prosjektorganisasjonene.

Forslag 22

Stortinget ber Regjeringen om å foreta en gjennomgang av samtlige prosjektorganisasjoner i Forsvaret for å vurdere hvilke som bør tilføres økt kompetanse og om flere slike organisasjoner bør legges direkte under FLO.

Forslag 23

Stortinget ber Regjeringen om å iverksette innføringen av kammerlåser på HV-våpen i private hjem.

forslag til forbedringer som kan føre til en bedre ivaretagelse av offentlighetens behov for å kjenne til hvordan det norske Forsvaret arbeider.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 26

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter forhøyes med fra kr 4 354 933 000 til kr 4 461 933 000	107 000 000

Forslag 27

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter forhøyes med	86 000 000
		fra kr 2 656 079 000 til kr 2 742 079 000	

Forslag 28

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1760		Nyanskaffelse av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, økes med	590 000 000
		fra kr 6 266 846 000 til kr 6 856 846 000	

Forslag 29

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med	135 000 000
		fra kr 699 842 000 til kr 834 843 000	

Forslag 30

Stortinget forutsetter at gjenkjøpsavtaler fortsatt skal underlegges politisk behandling.

10. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og det som står foran og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2002 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
Utgifter:			
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter økes med	107 000 000
		fra kr 4 354 933 000 til kr 4 461 933 000	
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	86 000 000
		fra kr 2 656 079 000 til kr 2 742 079 000	
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	195 000 000
		fra kr 3 751 976 000 til kr 3 946 976 000	
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter, økes med	95 000 000
		fra kr 699 842 000 til kr 794 842 000	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold økes med	630 000 000
		fra kr 6 266 846 000 til kr 6 896 846 000	
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter, økes med	30 000 000
		fra kr 191 896 000 til kr 221 896 000	
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter, reduseres med	99 918 000
		fra kr 1 718 481 000 til kr 1 618 563 000	

II

Stortinget legger til grunn en ramme på 118,039 mrd. kroner for forsvarsbudsjettet i perioden 2002-2005.

III

Forsvarssjefen og de strategiske funksjonene i Forsvarets overkommando integreres i Forsvarsdepartementet. Samtidig opprettes det en Forsvarsstab av begrenset størrelse til støtte for forsvarssjefen i hans rolle som sjef for Forsvarets militære organisasjon.

IV

Støtte til Det Frivillige Skyttervesen videreføres.

V

Det investeres i ny og utvidet fregattdokk ved Haakonsværn.

VI

Det foretas følgende justeringer i Forsvarets styrkestruktur:

1. Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke (FISTH) inngår som en del av Brigade 12.
2. 20 selvstendige infanterikompanier tas ut av strukturen.
3. De resterende tre landgangsfartøylene tas ut av strukturen og avhendes.

VII

Haslemoen leir legges ned senest 31. juli 2004.

VIII

Olavsværn videreføres som base under Haakonsværn orlogsstasjon.

IX

Utfasingen av KNM Horten utsettes til senest 31. desember 2005.

X

Stortinget samtykker i at det etableres en investerings- og utviklingsorganisasjon innen Forsvarets logistikkorganisasjon slik Regjeringen anbefaler.

XI

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet kan:

1. Starte opp nytt investeringsprosjekt som presentert under nye eiendoms-, bygg- og anleggprosjekter i foreliggende proposisjon, innen de kostnadsrammer som er anført.
2. Endre tidligere godkjente prosjekter som anført i foreliggende proposisjon, herunder endrede kostnadsrammer.

Oslo, i forsvarskomiteen, den 13. juni 2002

Marit Nybakk
leder og ordfører

Bjørn Hernæs
sekretær

